

SZAKDOLGOZAT

Rompos Maja

2025

**Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Budai Campus
Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti
Intézet
Tájrendező és kertépítő mérnöki alapképzési szak**

Etnikai sokszínűség városi problematikái és városképi hatásai Józsefvárosban

Belső konzulens: Szövényi Anna Andrea
tanszékvezető, egyetemi docens

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Településépítészeti és
Települési Zöldinfrastruktúra
Tanszék, Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet

Külső konzulens: R. Takács Eszter
/Dr. Ruszty Lászlóné/
vezető városépítész,
okl. építészmérnök
BME mester oktató

Készítette: Rompos Maja

**Budapest
2025**

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2
0. Bevezető gondolatok/Előszó	5
1. Történeti áttekintés	8
1.1. Kertövezet.....	8
1.2. Beépítések.....	9
1.3. Nevének eredete	9
1.4. Demográfiai változások.....	10
1.5. Iparosodás.....	10
1.6. 20. század.....	11
1.7. 1945 után	12
1.8. '56	13
1.9. Rendszerváltás	14
2. Jelenlegi állapot	14
2.0. Budapesten belüli szerep, környező kerületek, onnan érkező hatások.....	14
2.0.1. Néesség.....	15
2.0.2. Környező kerületek és hatásaik	15
2.0.3. Földszinti és általános funkció	17
2.1. Beépítés és karakter	18
2.1.1. Eltérő karakterű területek lehatárolása.....	18
2.1.2. Meghatározó karakterű területek.....	18
2.1.3. Védett karakterű területek	19
2.2. Józsefváros jelentős közintézményei, idegen- és helyi forgalom vonzó területei	21
2.2.1. Egészségügy és oktatás	22
2.2.2. Kultúra.....	23
2.2.3. Szórakozás.....	23
2.2.2. Zöldfelületek	24
2.3. Népszínház utca etnikai diverzitása.....	24
2.3.1. A kulturális diverzitás városi alaktana.....	24
2.3.3. A nyelvi tájkép.....	25
2.3.4. 2017-es és 2020-as adatok.....	26
2.3.5. Következtetés.....	27
2.3.6. 2025-ös megfigyelések.....	29

2.4	Városfejlesztési törekvések Józsefvárosban	30
2.5.	Problémák és értékek a Népszínház utcában	32
2.6.	SWOT	33
3.	3. Nemzetközi előképek és tanulságok a Népszínház utca fejlesztéséhez	34
3.1	Goutte d'Or, Párizs – Diverz gasztronómia és etnikai identitás az utcaképből ...	35
3.2	Neukölln, Berlin – Részvétel, oktatás és közösségi integráció	36
3.3	Strasbourg - Villamos a gyalogosbarát városszerkezetben	37
3.4	Brno – “Shared zone” (megosztott zóna) modell	37
3.5	Superkilen, Koppenhága – Vizuális diverzitás és közterületi reprezentáció	39
3.4	Összegző reflexió: Mit tanulhatunk?	40
4.	Javaslat	42
4.1.	Gasztronómiai és etnokulturális tengely kialakítása	42
4.1.1.	Felfedező séta	42
4.1.1.1.	Teraszkultúra és közösségi udvarok.....	43
4.1.2.	Etnokulturális fesztiválok és szezonális programok.....	43
4.1.3.	Kulturális diverzitás láthatóvá tétele a gasztronómián keresztül	43
4.1.4.	Gazdasági és közösségi előnyök.....	44
4.2.	Emeleti vagy belső bemutatóterek kialakítása	44
4.2.1.	Kiállítások	44
4.2.2.	Megvalósítási lehetőségek.....	44
4.3.	Etnobusiness-ek támogatása – célzott gazdaságélénkítés	45
4.3.1.	Kerületvezetés szerepe	45
4.3.2.	Vállalkozói együttműködés és platform.....	45
4.4.	Köztérhasználat javítása és vizuális vonzerő növelése	45
4.4.1.	Vizuális élénkítés	46
4.5.	Közösségi bevonás és részvételi tervezés.....	46
4.5.1.	Közösségi tervezés	47
4.5.2.	Kultúrablokk	47
4.6.	Lakhatás és közösségi lakások újragondolása	47
4.6.1.	Átmeneti szállások	48
4.7.	Kultúra és oktatás összekapcsolása	48
4.7.1.	Egyetemekkel való együttműködés	48
4.7.2.	Fiatalabb generáció edukációja	48
4.8.	Közlekedési átalakítás: sétáló és villamosbarát utca.....	49
4.8.1.	Sétálóutca jellegű átalakítás	49

4.8.2. Villamos integrálása a közös térbe	50
.....	51
4.8.3. Autós forgalom minimalizálása.....	52
4.8.4. Kerékpáros közlekedés integrálása.....	52
4.8.5. Közterületi funkciók erősítése	52
5. Összefoglaló.....	53
Irodalomjegyzék.....	55
Ábra és képjegyzék	58
6. Mellékletek	60

0. Bevezető gondolatok/Előszó

Dolgozatomban Budapest, ezen belül is Józsefváros etnikai sokszínűségének problémakörével fogok foglalkozni, ennek társadalmi, felekezeti, együttélési, illetve építészeti vonatkozásaival, elsősorban a Népszínház utca példáján. Témaválasztásomban szerepet játszott a kérdés társadalmi vonatkozása, a jelenlegi és elmúlt évek migrációs hullámainak népszerűsége a közmédiában, valamint érdeklődésem Budapest sokrétű etnikai és felekezeti történelmében.

Magyarországot, és kifejezetten Budapestet, színes történelmének köszönhetően többtucat etnikai csoport mondhatta az elmúlt évszázadokban, valamint ma is otthonának. Az etnikai sokszínűség, az ehhez szorosan kapcsolódó felekezeti különbségek, és

0-1. ábra Józsefváros elhelyezkedése Budapesten (Forrás: saját ábra)

ezen változásai, a különböző etnikai csoportok interakciója, törekvései az együttélésre, vagy éppen a saját terület megfogalmazására nyomot hagy egy település vagy településrész arculatán, nem csupán társadalmilag, de szerkezetileg, és építészetiileg is.

Ezen csoportoknak sokszor nem csak az építészeti hagyományai, de a közösségi és magántérhasználati szokásai is eltérhetnek, ezzel a terület különböző pontjait különböző módokon alakítva akár vizuálisan, akár megítélési szinten.

Ebben a dolgozatban Józsefváros és környékének etnikai viszonyait szeretném megvizsgálni. A város egyik központi kerületeként egy nagyon sokszínű és változatos felépítés alakult ki. Kezdetképp a történelem korábbi időszakaira szeretnék visszatekinteni, az etnikai összetétel változásait, a korábbi helyzetek jelentőségét, okát, és a mai helyzet kialakulását meghatározó eseményeket feltárni. A városrész folyamatos fejlődését, kialakulását, és az ezzel párhuzamos

etnikai és társadalmi rétegek változásait, és ezek egymásra való hatását szeretném központba helyezni.

A történelmi események és helyzetek vizsgálata után a mai helyzetet helyszíni vizsgálatokkal, ide tartozó szakirodalom, korábbi helyi kutatások, illetve népszámlálási adatok elemzésével, valamint a környékeliek megkérdezésével tervezem megvizsgálni. Célom a társadalmi viszonyok feltárása, továbbá azok hatása az épített környezetre, a közterek és zöldfelületek változására, mai állapotokra, illetve használatbeli különbségeikre. Igyekszem tanulmányozni a jelenleg kialakított környezet alkalmasságát és lehetőségeit az ott élők számára, amennyiben szükséges javaslatokat tenni jövőbeni fejlesztésekre, vagy hasonló helyzetű városrészek és települések ki- és átalakításának lehetőségeire.

Fontosnak tartom a korábbi törekvések megismerését, valamint azok hatékonyságát a területen. Az önkormányzati és hatósági szerveken kívül szeretnék kapcsolatba lépni a civil szervezetekkel, és az ő szemszögükből megismerni a múltbéli és jelenlegi helyzetet, illetve terveiket és lehetőségeiket a jövőre. Érdekelnek a hatósági és civil szervezetek együttműködési hatékonysága, illetve a fejlesztések jogi és etikai problematikái. Szeretném hasonló, azonban esetleg más megoldásokat alkalmazó területekkel összehasonlítani, adott esetben azokból inspirációt meríteni javaslatom megtételéhez. Tervezem az Európai Unió ide tartozó programjainak megismerését és bemutatását, valamint ezek összehasonlítását a terület jelenlegi állapotával

Józsefváros, avagy a nyolcadik kerület Budapest egyik központi elhelyezkedésű kerülete. A Pesti oldal három fő körútjával kapcsolatban áll, míg a Múzeum körút keletről határolja, a városrész nevét viselő József körút átvág rajta, és a Könyves Kálmán körútig is kinyúlik egy része. Kapcsolatban áll az Astoria metróállomással, a Blaha Lujza térrel, valamint a Corvin negyed is itt fekszik. Délkeletről az Üllői út határolja, Észak felől pedig a Rákóczi út.

Szakedolgozatom célja, hogy feltárjam Józsefváros, azon belül is a Népszínház utca etnikai sokszínűségének városi és városképi vonatkozásait, valamint bemutassam,

miként alakítják a különböző kultúrák és közösségek a helyi terek használatát, gazdaságát és identitását. A kutatás során a történeti fejlődés, a jelenkori társadalmi és épített környezeti viszonyok, valamint saját üzletfelmérésem alapján vizsgálom a városi diverzitás megnyilvánulási formáit.

A céloom nem pusztán az etnikai sokféleség térbeli lenyomatának értelmezése, hanem annak feltárása is, hogyan válhat egy ilyen komplex és sokszínű utca a közösségi együttélés, az interakció és a kulturális láthatóság helyszínévé. Kiemelt figyelmet fordítok arra, hogy a fejlesztési javaslatok miként őrizhetik meg a meglévő társadalmi karaktert, és hogyan kerülhető el a dzsentrifikációval járó homogenizáció.

Dolgozatom célja tehát egy olyan fejlesztési irány vagy javaslat megfogalmazása, mely a meglévő közösségi és gazdasági mintázatokra építve, a helyiek bevonásával, fokozatos és érzékeny városi megújulást támogat – ahol a sokféleség érték, a város pedig közös tér mindenki számára.

1. Történeti áttekintés

Józsefváros mai arculata az 1700-as évek elején kezdett kialakulni, így a Belváros után ez az első külsőbb kerület, amely megvetette a lábát, és innen kezdtek terjedni a további külvárosi kerületek később. A 18. század elején a városrész kezdeti fejlődése egyrészt a Rákóczi szabadságharc végéhez köthető, hiszen ekkor kezdtek el újra a terület megművelését, ekkor alakultak ki az úgynevezett alsó- és felső kertek, melyek párszáz négyzetméteresek voltak, és adott belvárosi házakhoz tartoztak. Ezen kívül ekkortájt építette Pest város tanácsa a ma is Gyulai Pál utcában álló Szent Rókus kápolnát a pestisjárvány megszüntetésére felkért szent tiszteletére. Ettől nem messze a Múzeum-körút vonalán épültek fel a kerület első házai, azonban ebben az időben a területet még nagyrészt kertek és szántóföldek borították, melyek közé csupán néhány helyen ékelődött be egy-egy majorság (TURÁNYI, 1963, int1).

1.1. Kertövezet

A Szent Rókus kápolna megépítése után a kerület lassan fejlődött, egészen az 1740-es évekig csupán néhány földszintes ház állt a környéken, köztük egyik Grassalkovich

Antal tulajdonában, melyhez nagy kert tartozott, később itt létesült az Eötvös Lóránd Tudományegyetem botanikus kertje, ma pedig a Bölcsészettudományi kar épületei fekszenek itt. (TURÁNYI, 1963, int1).

1-1. ábra Magyarország (1782-1785) - Első Katonai Felmérés (Forrás: arcanum.hu)

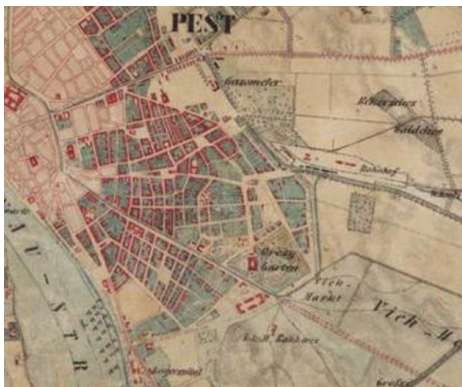
1.2. Beépítések

Az 1740-es évek második felétől indult el a kertövezet beépítése a Múzeum körúttól, 1760 körül, a század második felére már az Üllői út, illetve a Népszínház utca körüli szántók felosztása is elkezdődött. Már a kezdeti betelepülők is változatos származásúak, ahogy az utcanevekről is leolvashatjuk (Sváb utca, Szlovák utca, Magyar utca), magyarokon kívül németek, szlovákok, és szerbek is költöztek a környékre, az utcanevekből kiindulva már ekkor külön területeket kialakítva a külön nemzetiségeknek. (TURÁNYI, 1963, int1).

1.3. Nevének eredete

A terület a Józsefváros nevet 1777-ben kapta, Mária Terézia jóváhagyásával, részben fia, II. József, részben Szent József után, akinek a tiszteletére ebben az évben épült plébánia itt. 1792-ben választják le Ferencvárost Józsefvárosról, ekkor alakultak ki a városrészi mai határai. Pontos népesség adatok ebből a korból nincsenek, azonban az adózó házak száma 1780-ban 434 volt (TURCSÁNYI, 1963, Tanulmányok Budapest múltjából, 355.old.), tehát a lakosság olyan 1500-2000 fő körülre tehető (TURÁNYI, 1963).

A lakóházak, épületek száma együtt nőtt a szántók és majorok felparcellálásával, több épület emelkedett Józsefvárosban, de az 1838-as árvíz komoly károkat

1-2. ábra, Magyar Királyság (1819–1869) - Második katonai felmérés (Forrás: arcanum.hu)

Múzeum, helyet kaptak a Belső-Józsefvárosban. Fejlődött a szociális háló is, egészségügyi intézményeken kívül az

okozott, főként a tradicionális vályogházakban. A városi tanács ezután rendeletet hozott, miszerint vályog helyett csak kőből, illetve téglából szabadott házat építeni, valamint pincék építése is kötelezővé vált. Az 1800-as években jelentős országos intézmények, mint a Nemzeti Színház és a Nemzeti

oktatásra is hangsúly került. Paloták épültek az arisztokraták számára, ahol virágzó kulturális élet bontakozott ki, míg Külső-Józsefváros falusias maradt, kis földszintes házakkal és kertekkel (TURÁNYI, 1963).

1.4. Demográfiai változások

A korabeli lakosságról nemzetiségi statisztikákat nem vezettek, azonban születési és halotti anyakönyvekből vezetéknev vizsgálat alapján meghatározhatók arányok. Ezek szerint a 18. század végén a magyarság aránya Józsefvárosban 16-22% között volt. Érdekes ezzel összehasonlítani az 1850-es népszámlálást, amikor Pesten 44% volt a magyarság aránya, viszont Józsefvárosban még mindig csak 28,2%. (TURÁNYI, 1963, KSH, 1993,)

A bevándorlók elsősorban délnémet területekről és az osztrák birodalom különböző tartományaiából jöttek ide. Magyarok és általában magyarországi lakosok bevándorlását sokáig fékezte a hazai nagybirtokos osztály érdeke, amely ragaszkodott a jobbágyok munkaerejéhez, és gátolta őket abban, hogy a városokban letelepedhessenek. A nagybirtok tehát akadályozta Pest elmagyarosodását, a bécsi kormányzat pedig teljes erejével a város elnémetesítésén dolgozott. (TURÁNYI, 1963)

Az 1796-1799 között házasságot kötött férfiak foglalkozási megoszlásából kaphatunk egy képet a terület akkori ágazati megoszlásáról. Ekkor a földművesség messze a legnépszerűbb foglalkozás volt, ezt követte az iparos, és utánuk jóval lemaradva, de említésre méltó még a juhász, kertész, kocsis, szőlőmunkás és értelmiségi foglalkozás is. (TURÁNYI, 1963)

1.5. Iparosodás

A 19. század elején, az ipari forradalom hajnalán Józsefvárosban is kezdtek megjelenni a gyárak és manufaktúrák, így a külkerületek lassan ipari és munkásnegyedekké alakultak (a keleti, külsőbb részét Józsefvárosnak ma is az ipar, a később megalakuló Ganz telep jellemzi). Ezzel a hullámmal a kerület arculata a mezőgazdaságról az iparra váltott.

Elsősorban a fém és faipari üzemek és műhelyek száma és a kerület üzlethálózata lendült fel. (TURÁNYI, 1963)

Az ipar mellett a kerület kulturális élete is sokat fejlődött az 1800-as évek elején. A kerület belsőbb utcáin számos kocsmá, vendéglátóhely és kávéház várta a látogatókat, ezek közül például a Baross Kávéház, a Balaton Kávéház vagy a ma is működő Múzeum Kávéház is az irodalmi és a politikai élet szereplőinek frekventált helyei voltak. Szintén az irodalmi értelmiségi réteget segítette elő a nyomdák, lapkiadók és szerkesztőségek közelsége.

A szélesebb közönséget célozták a frissen megnyíló orfeumok, kabarék, mozik, illetve színházak, melyek közül népszerű volt a Nemzetközi Orfeum, Apolló Mozi, és a Népszínház is.

A 19. század második felére Józsefváros iparos, kispolgári városrészévé nőtte ki magát. Az 1867-ben nyílt (2005-ben már használaton kívülre helyezett) Józsefvárosi pályaudvar, valamint az 1884-ben nyílt Keleti pályaudvar miatt jelentősen nőtt a kerületben a fuvarozásban és személyszállításban dolgozók aránya, illetve tovább nőtt a kisiparos munkások és a kereskedők száma.

A fejlődés elsősorban a József-körúton belülre volt jellemző, mely választóvonalaként működött, ugyanis a belső kulturális palotanegyeddal szemben, mely az arisztokrácia és jómódú polgárok színtere volt, a külsőbb kerületekben az 1873-as városegysítéstől még jobban fellendülő bevándorlás a munkás és kisiparos réteget erősítette, itt a falusias, földszintes, komfort nélküli házak, illetve pincelakások voltak jellemzőek. A bevándorló szegényebb réteg a kisebb, olcsóbb lakások építését, illetve a kerület határain álló üzemekhez tartozó munkásházak építését tette szükségessé. (TURÁNYI, 1963)

1-3. ábra Budapest (1903) · Budapest belterületének és a külterület egy részének várostérképe (Forrás: arcanum.hu)

1.6. 20. század

Az 1900-as évek eleje Józsefvárosban a népességrobbanás ideje volt, 1910-ben 164 255 ember élt itt, ebben fontos szerepet töltött be a jelentős zsidó közösség, illetve a muzsikuskigányok közössége. Az ipari forradalom hozta fejlődés lelassult, sok építési terv soha nem valósult meg a háború, illetve az ezt követő gazdasági válság miatt. 1916-ban az infláció miatt emelkedő lakbéreket is rögzítette az állam, ami még nagyobb gátat szabott a lakásépítési tevékenységeknek. Több középület, mint a Magyar Rádió épülete, a Corvin Mozi vagy a Rókus Kórház épült ebben az időszakban, és a hozzájuk kapcsolódó

1-4. ábra, Magyarország Katonai Felmérése (1941) (Forrás: arcanum.hu)

infrastruktúra is javult, azonban a lakóépületek arányának csökkenése miatt túlszűfolttság lett jellemző, a lakhatási körülmények romlottak, ezzel is terhelve a háború okozta járványok által már megviselt közegészségügyet. A kerületben ugyan jól szervezett szociális ellátórendszerek működtek (ide tartoztak a pénzsegélyek, nép- és ínségkonyhák, menhelyek, tűzifa osztás),

azonban ez sem tudta teljesen kompenzálni a gazdasági válsággal és két világháborúval sújtotta lakosság helyzetét. Budapesten belül is itt volt az egyik legnehezebb a helyzet a szegényebb rétegek számára, 1927-ben innen jelentkeztek a legtöbben munkanélküli segélyért. (TURÁNYI, 1963)

A második világháború tovább rontotta az ínséges helyzetet, Józsefvárosban 39 ház pusztult el teljesen, de az épületek 90%-a megsérült, sok közülük lakhatatlanná vált.

1.7. 1945 után

A második világháború után egyetemes állami intézkedésekkel igyekeztek a gazdasági egységeket megszervezni, és felépíteni a szocialista társadalmat. Az újjáépítések a lakóépületekre fókuszáltak, hogy a lakosság újra otthonra találjon, ezt a romok újra használatával, illetve cserépgyárok minél gyorsabb beindításával igyekeztek elérni, de így is évekig elhúzódott a károk rendbetétele. A szocialista rendszer sok mindent megváltoztatott a kerületben, a kulturális feladatokat

központosított állami intézmények látták el, a Palotanegyed ékes épületeit kisajátították, ezekben a köztulajdonba helyezett épületekben tudományos és társadalmi szervezetek kaptak helyet. A bérházak államosítása után számos nagyobb lakásban társbérleteket alakítottak ki. Ebben az időszakban bővült is a kerület, a Hungária és Könyves Kálmán körútig. (TURÁNYI, 1963)

1.8. '56

Az 1956-os forradalom során Józsefváros fontos szerepet játszott, ez azonban azzal is járt, hogy ez volt a legtöbb épületkárral sújtott kerület Budapesten, körülbelül 1300 sérült házzal, és a forradalmat követő összecsapások csak rontottak a helyzeten. A városrehabilitáció anyagi és célkitűzési hiányosságok miatt lassan haladt, az 1970-es évekig

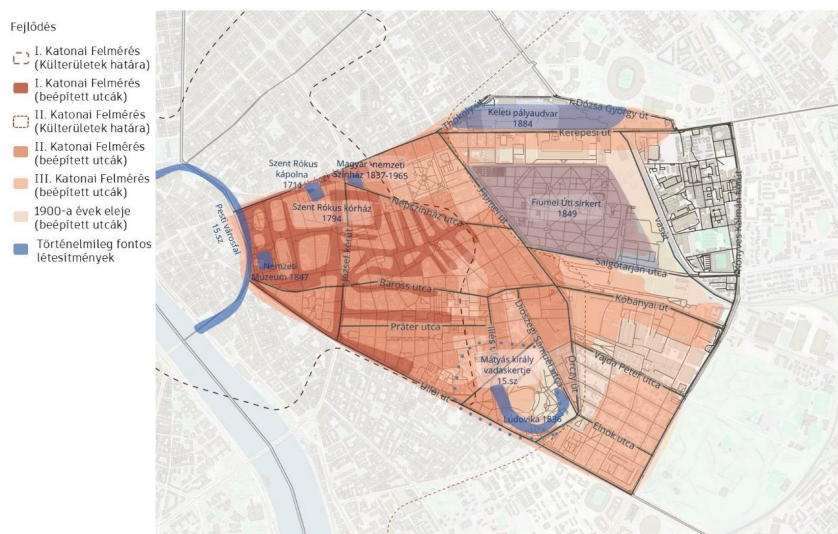

1-5. ábra, Magyarország az 1960-as években, a CORONA kéműhold felvételein (Forrás: arcanum.hu)

főként foghíjtelkek beépítése történt. Később elkezdődött pár fontosabb építkezés, ilyen volt lakóépületből a Tömő utcai toronyházak, és a Szigony utcai lakótelep. Az oktatási és egészségügyi intézmények hálózata is fejlődött, megépült a Központi Orvostudományi Kutatóintézet, és a Semmelweis Egyetem Elméleti Tömbje is. (TURÁNYI, 1963)

1.9. Rendszerváltás

Az igazi fejlesztési beruházások csak a rendszerváltás után az 1990-es évek végén kezdődtek meg, eleinte egy-egy épület rehabilitációjára korlátozódtak, majd később a 2000-es évektől az első átfogó városrész megújító projekt a Corvin-Szigony (Sétány) Projekt volt, mely szignifikánsan átalakította a terület arculatát (int01. int02).

1-6. ábra Beépítettség fejlődése a katonai térképek alapján, és történelmileg meghatározó létesítmények (Forrás: saját ábra)

2. Jelenlegi állapot

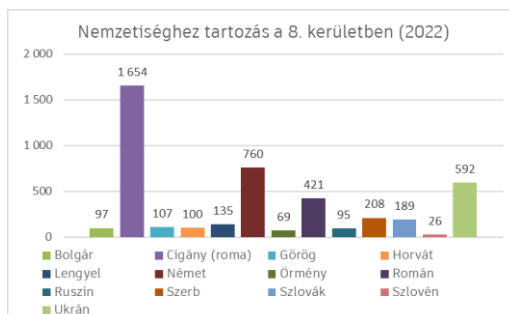
2.0. Budapest belüli szerep, környező kerületek, onnan érkező hatások

Józsefváros városközpont kialakulását közvetlenül követő 18. századi kiépülése után a 18. és 19. század során a budapesti polgári réteg lakónegyedévé vált, a nyüzsgő központtól kicsit távolabb, elegáns bérházakkal, egyes helyeken még paloták is megjelentek, valamint az egyházi intézmények, templomok sem maradhettek el. A 19. századi iparosodás során tovább növekedett a kerület jelentősége, hiszen keleti része (mai Ganz-negyed, Százados negyed) ipari

területekké alakultak, a központi része pedig tovább épült, sűrűn lakott bérháznegyeddé vált.

2.0.1. Népeség

A 2022-es népszámlálási adatok alapján a jelenlegi lakónépessége Józsefvárosnak 70 048 fő (2025 január 1.-jén 67 819 fő (int03)). Ez a 2011-es adatokhoz képest -8,1 %-os visszaesés, mára már -10% feletti, ennek ellenére a

2-1. ábra 2022-es népszámlálás, Nemzetiségek a 8. kerületben (Forrás: saját ábra, int04 alapján)

lakásállomány 7,8%-kal növekedett. A nemzetiségi kérdésben 50848 ember vallotta magát magyarnak, ami a népesség 73%-a, ez 10%-kal alacsonyabb, mint a Budapesti átlag. (int04)

2.0.2. Környező kerületek és hatásaik

Öt másik kerülettel határos, melyekből különböző hatások érik Józsefvárost. A VII. kerületet (Erzsébetváros) a Rákóczi út határolja, ez a palotanegyedhez hasonlóan sűrűn bérházakkal beépített terület, tovább erősíti Józsefváros urbánus jellegét.

Ferencváros, avagy a IX. kerület a másik irányból, délről határolja a kerületet, az Üllői út választja el a kettőt, ezzel a gyalogos kapcsolatot nehezítve a két kerület között, azonban a Haller utca vagy a Ferenc körút jelentős összeköttetést biztosít. Ferencváros az átnyúló Egyetemi intézményeken kívül turisztikai szempontból is hatással van Józsefvárosra, mivel itt fekszik a Vásárcsarnok, a kortárs építészet híres példája, a Bálna, illetve az irodanegyede is jelentős.

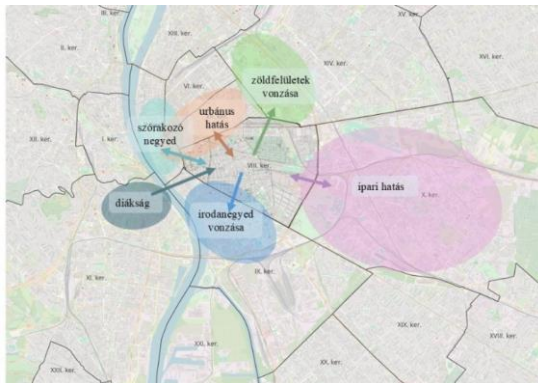
A kerület keleti oldalán fekvő X. kerület, Kőbánya szoros ipari és logisztikai kapcsolatban áll a hozzá közel fekvő Ganz negyeddal, illetve a VIII. kerületben fekvő Keleti pályaudvar vasútvonalai is összekötik a kettőt.

[MR1 megjegyzést írt: **ERŐSÍTŐ**
ERŐSÍTŐ]

A város központja felé fordulva kapcsolatban áll a kerület az V. kerülettel, (Belváros-Lipótváros) melynek bulinegyede jelentősen kötődik a Józsefvárosban fekvő felsőoktatási intézményekhez, valamint a megfizethetőbb külsőbb kerületei szállások is átvonzzák az este végén a szórakozni vágyó fiatalokat/ turistákat.

A XIV. kerület, Zuglói kertvárosias részei és kulturális intézményei (pl. Városliget, Szépművészeti Múzeum) kikapcsolódási lehetőségeket nyújtanak a józsefvárosiaknak. Zugló közelsége a családokat is vonzza, akik esetleg Józsefvárosban dolgoznak vagy tanulnak, vagy akár csak áthaladnak rajta a XI. kerületi irodanegyed felé.

A XI. kerület ugyan nem közvetlenül határos Józsefvárossal, de a Ferenc körúton és a

2-2. ábra A környező kerületek Józsefvárosra való hatása (mentális térkép) (Forrás: saját ábra)

városközpont felé.

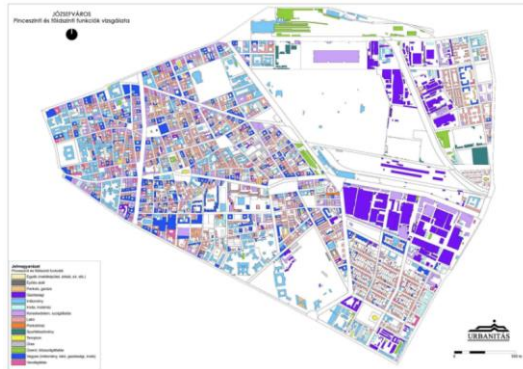
Vámház körúton nyugat felé haladva két híd is vezet át a budai oldalra, így az ottani diákság is a vonzáskörzetéhez tartozik.

A kerületben mind az oktatási mind a vallási intézmények a belsőbb területek felé orientálódnak, a Fiumei út/Orczy úttól a

2.0.3. Földszinti és általános funkció

Józsefváros földszinti funkcióit a HÉTFÁ Elemző Központ Kft., és az URBANITÁS Tervező és Tanácsadó Kft. Által készített „JÓZSEFVÁROS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ Megalapozó vizsgálat” c. dokumentum alapján tanulmányoztam. A mellékelt térképek

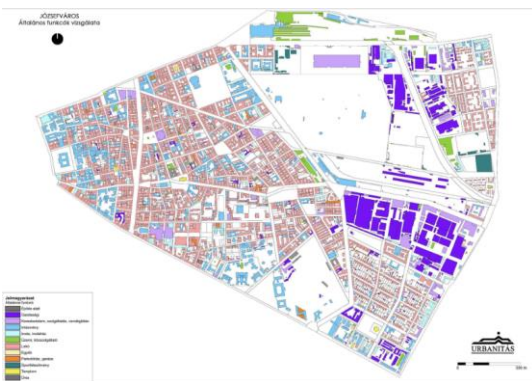
alapján világosan látszik a kerület nagyvárosi jellegéből fakadó változatosság a földszinti funkciók terén. Ebből is kitűnik az intézményi, illetve vegyes funkciók magas száma, a kisebb kereskedelmi egységek is nagy szerepet játszanak, azonban a kerület keleti oldala felé haladva

2-3. ábra Földszinti és pincszinti funkciók Józsefvárosban (Forrás: TFK, 2019)

inkább a nagyobb alapterületű kereskedelmi egységek és gazdasági létesítmények dominálnak, első sorban azokon a területeken, ahol a lakófunkció lecsökken, vagy meg se jelenik (pl. Ganz telep). A Népszínház utcában főleg a kereskedelmi és a vegyes funkciók jelennek meg a földszinten, néhány vendéglátóegységgel kiegészítve. Az általános funkcióvizsgálati térkép hasonlóan alakul, azonban itt a lakófunkció a

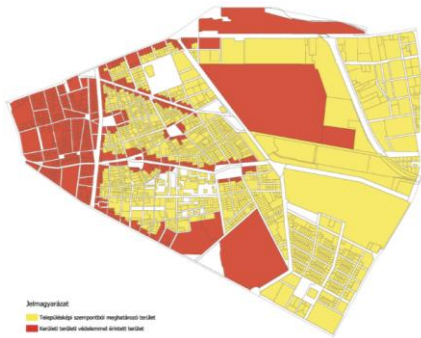
legjellemzőbb. A földszinti funkcióknál említett intézmények, illetve nagyobb kereskedelmi és gazdasági egységek itt is kitűnnek a városszövetből. (TFK, 2019)

2-4. ábra Általános funkciók Józsefvárosban (Forrás: TFK, 2019)

2.1 Beépítés és karakter

2.1.1 Eltérő karakterű területek lehatárolása

Józsefváros településképi arculati kézikönyve két alaptípusra osztja a kerületet, a Településképi szempontból meghatározó területre és Kerületi területi védelemmel érintett területekre, ezzel (a közutakon kívül) a kerület nagy részét lefedve.

2-5. ábra Eltérő karakterű területek lehatárolása (Forrás: Józsefvárosi Arculati Kézikönyv 2022)

2.1.2 Meghatározó karakterű területek

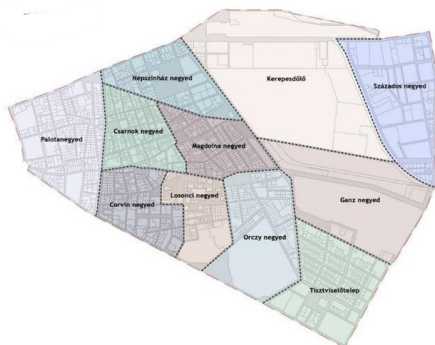
A kerület további területeit „Meghatározó karakterű terület” néven illeti a településképi arculati kézikönyv, melyet hat további kategóriára bont.

A kiskörút és a nagykörút között fekvő városrészek (név szerint Népszínház negyed, Csarnok negyed, Magdolna negyed, Corvin

2-7. ábra Meghatározó karakterű területek (Forrás: Józsefvárosi Arculati Kézikönyv 2022)

negyed, Losonci negyed, illetve Orczy negyed) a nagy része „Történelmi megújuló

• karakterű terület” kategóriába esik. Itt az utcahálózat egy része organikus, másik része azonban szabályozás következtében vette fel mai formáját. Alapvetően itt is nagyvárosias, nagy sűrűségű, zártos, zártudvaros beépítés a

2-6. ábra Józsefváros városrészei (Forrás: TFK, 2019)

jellemző, szintszám viszont változó, és helyenként a sűrű beépítést kisebb köztertek, közparkok, városi terek törik meg.

A Losonczi és a Corvin negyed kicsit kilóg a korábbi felsorolásból, ezekben más karakter is megtalálható. A Losonczi negyed igazán vegyes, a fent említett hagyományos zárt sorú beépítés mellett északon a huszadik század második felében épült nagyvárosias telepszerű lakóterület fekszik, míg délen a Semmelweis Klinikák különleges egészségügyi területfelhasználású tömbje szintén értékes, azonban egészen egyedi karakterű épületállománnyal rendelkezik. A Corvin negyed a kétezres évektől a jelenig a kerület egyik leggyorsabban átalakuló területe, hiszen a Corvin Sétány Program keretein belül a negyed fele modern karakterűvé alakult.

Telepszerű terület, mint ahogy arra neve is utal, legnagyobb mértékben a Tisztviselőtelepen jellemző, azonban megjelenik a Százados negyedben is. A Százados negyed változatos karakterével ellentétben (megjelenik itt mind a hat karakter típus) a délebbre fekvő Ganz negyed egy az egyben átalakuló karakterű terület kategóriába van besorolva, ipari és egykori vasúti területei miatt. 3.2

2.1.3 Védett karakterű területek

2-8. ábra Védett karakterű területek Józsefvárosban
(Forrás: Józsefvárosi Arculati Kézikönyv 2022)

(FŐGÁZ), temető területek (Fiumei úti sírkert, Salgótarjáni úti izraelita temető) valamint

A jelentős zöldfelülettel rendelkező intézményi karakter a kerületben funkció szempontjából igen változatos, „... megtalálhatóak itt országos jelentőségű egészségügyi intézmények (SOTE - Klinikák), oktatási-nevelési célú intézmények (ELTE BTK, NKE), szolgáltató intézményterületek

rekreációs és sportolási célú intézmények (Nemzeti Lovarda, BKV és MTK egyesületi sportterületek, Teleki tér, FiDo tér).” - Józsefvárosi Arculati Kézikönyv 2022

Mint az a fenti ábrán látható, és ahogy Józsefváros Arculati kézikönyvében is megjelenik, a történelmileg jelentős karakterű területek elsősorban a Palotanegyedben, és az abból külterületek felé nyújtózó jelentősebb utcákban fekszenek. A terület legnagyobb része nagyvárosias zárt sorú. A Palotanegyed kisebb utcáiban (Horánszky u. Mária u.) még megtalálhatók a korai eklektikus egy- és két emeletes lakóházak utolsó darabjai. Jellemzőek még itt a két- és háromemeletes bérpaloták is, azonban a századfordulón ezek mellett megjelentek az igazi térfalat jelentő négy- és ötszintes épületek is (Józsefvárosi Arculati Kézikönyv 2022).

A Blaha Lujza térről a Népszínház utcába belépve egyszerre nyújtanak lenyűgöző látványt, és nagyvárosi sugárúti élményt a 3-5 emeletes, szecesszió korát idéző és eklektikus stílusú lakóépületek és ad egy enyhén eltántorító hangulatot a magas épületek által csökkentett benapozás és a városi zöld hiánya, amit részben az 1890-es évek óta itt közlekedő villamosok és felsővezetékeik is okoznak, bár ezek meghatározó városképi elemei az utcának.

A Népszínház utcában a védelem típusa alapvetően „Helyi védett utcai homlokzat”, tehát egészen a Teleki térig minden Népszínház utcára néző homlokzat védett, azonban

2-9. ábra Népszínház épülete (Forrás: saját kép)

megjelenik köztük jelentős számban „Helyi védett épület” is, melyek esetében az utcai homlokzaton túl mutató a védelem, az egész épületre vonatkozó, ebbe beletartozik az épület szerkezete, illetve a belső udvar, és a körfolyósók kialakítása. „Fővárosi helyi egyedi védettségű építmény”-ből szintén több megtalálható az utcában.

Kiemelném a Fővárosi helyi védettségű épületeket, mint különösen megőrzendő érték a helyszínen.

2-10. ábra Épületek védettsége a népszínház utcában (Forrás: saját ábra)

2.2. Józsefváros jelentős közintézményei, idegen- és helyi forgalom vonzó területei

2-11. ábra Józsefváros jelentős közintézményei, idegen- és helyi forgalom vonzó területei (Forrás: saját ábra)

Józsefváros Budapest egyik legváltozatosabb és történelmileg is jelentős kerülete, rossz hírneve ellenére ma is jelentős kulturális és oktatási szerepet tölt be a városban, aminek az itt található számos országos jelentőségű közintézmények és

közterületek is jó indikátorai. Egyetemi kampuszai, kulturális és egészségügyi intézményei, valamint közösségi terei mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a kerület a főváros egyik fontos oktatási, kulturális és társadalmi központja legyen. Az alábbiakban a legnagyobb látogatottságú helyszíneket mutatom be, amelyek nemcsak a helyi

lakosok, hanem a város többi részéről érkező látogatók, valamint a turisták számára is kiemelkedő jelentőséggel bírnak.

2.2.1. Egészségügy és oktatás

Az országos jelentőségű közintézmények sorába tartozik a Semmelweis Egyetem, mely nem csupán Magyarország legnívósabb egyetemei közé tartozik, de Európán belül is elismert szintű orvosi oktatást nyújt. A SOTE épületei több helyen is megjelennek a kerületben, és klinikai központja révén fontos szerepet játszik az oktatáson kívül az ország egészségügyi ellátásában is. Kiemelkedő tudományos és kutatási központként, nemzetközi projektekben is részt vesz, és élen jár a modern gyógyítási technológiák fejlesztésében. Egészségügyi intézmények közül még kiemelkedő a több mint 200 éves múltra visszatekintő Szent Rókus Kórház, mely az azonos nevű kápolna mellé épült, és itt is működik 1794 óta.

Az oktatás színterén a Pázmány Péter Katolikus Egyetem is említésre méltó, mely az ország egyik vezető katolikus egyeteme. Jogászképzése kiemelkedő, de a bölcsészeti és teológiai szakok is nagy presztízsűek, és népszerűségnek örvendenek a hazai és külföldi hallgatók körében is. Nemzetközi aspektusa kevésbé, de országos szinten annál számottevőbb a történelmileg is jelentős egykori Ludovika Akadémia épületébe és területére beköltöző Nemzeti Közsolgálati Egyetem, mely a magyar közigazgatási, katonai és rendészeti képzésben kiemelkedő. A campus része az Orczy kert, melyet majd külön is megemlítek, mert önmagában is jelentős.

Az oktatási intézmények nagy számú és minőségű jelenléte magával hozza a kerületben a studentifikáció (FABULA ET AL 2017) jelenségét is, ami által a diákság jelentős társadalmi réteget képvisel a kerületben. Ez részben az etnikai diverzitást is növeli, hiszen a cserediákok száma sem elhanyagolható ezekben az intézményekben, például a Semmelweis Egyetem 115 országgal áll kapcsolatban, évente több mint 5000 külföldi diákot fogad, ELTE 80 országból fogad évente több mint 3000 diákot. Pázmány Péter Katolikus Egyetem több mint 50 országgal áll kapcsolatban. A diákság ilyen mértékű jelenlétével jelentősen befolyásolja a kerület gazdasági (lakáspiaci változások), kulturális (új felhasználói és vásárlási szokások), illetve folyamatos cserélődésével a társadalmi összetartást is, melynek alappillérei a közös értékrend, társadalmi rend, társadalmi

szolidaritás, szociális háló, és helyhez tartozás érzése. A studentifikáció folyamata hasonló, mint a dzsentifikációé, azonban a kettő nem feltétlenül következik egymásból. (FORREST, KERN, 2001) (FABULA ET AL 2017)

2.2.2. Kultúra

Kutatási és kulturális szempontból nemcsak Budapest, de az egész ország egyik legjelentősebb könyvtára, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár is itt kapott helyett, mely hatalmas gyűjteménnyel rendelkezik, valamint megfogó belső terei miatt nem csak a kerületből, de az egész fővárosból járnak ide egyetemisták kutatási vagy akár csak tanulási szándékkal. 1904 óta működik a Wenckheim palotában, mely egy műemléki védettségű épület. A kerület szélén, a kiskörút mentén fekszik az 1802-ben alapított Magyar Nemzeti Múzeum épülete és zöldfelületi szempontból is jelentős múzeumkertje. A Pollack Mihály által tervezett múzeum épülete majdhogynem jelentősebb is, mint a magyar történelmet bemutató tartalma, hiszen híres lépcsőin szavalta el Petőfi 1848-ban a Nemzeti dalt. A kerület kulturális pezsgését ápolja a II. János Pál pápa tér mellett fekvő Erkel Ferenc Színház. Magyarország legnagyobb befogadóképességű színházaként az Operaház második játszóhelyeként is funkcionál.

Több galéria, rendezvényközpont, valamint kultúrtér is található a kerületben, mely a történelmi témákon kívül kortárs művészek kiállításainak, közösségi és kulturális rendezvényeknek, színházi előadásoknak adnak teret ilyen például a B32 Galéria és Kultúrtér, illetve az Auróra Közösségi ház, vagy a Nemzeti Galéria.

2.2.3. Szórakozás

Józsefváros dinamikus fejlődését és a diákok és egyetemisták jelenlétét a szórakozóhelyek, kocsmák, alternatív kávézók jelenléte és az elmúlt években tömeges megjelenése is jelzi. Itt találhatóak a Kalamajka vagy a Zsír gasztrókocsmák, melyek egyedi, de mégis emberközeli kínálatukkal fogják meg a vendégeiket. Szórakozóhelyek közül népszerű az Auróra vagy a Kék Ló, melyek alternatív művésztereként is működnek, kiállításoknak is helyet adnak. Az előzőekhez hasonló, azonban a kicsit mainstreamebb szórakozás kedvelői között

pedig népszerű célpont a Turbina Kulturális Központ, amelyet már turisták is felismernek, mint népszerű technoklub.

Sokszínű társadalma miatt nemzetiségi központnak is számít, 11 nemzetiségi önkormányzatával, a Napház Roma kulturális központjával, illetve változatos nemzetiségi vendéglátó, valamint kiskereskedelmi egységeivel.

2.2.2. Zöldfelületek

Józsefváros arculatát és forgalmát jelentősebb közterületei és parkjai is meghatározzák. Ezek közül a legjelentősebb a Fiumei úti Sírkert, köznyelven Kerepesi temető, ami nemzeti emlékhelyként Magyarország egyik legismertebb és legprominensebb temetője. Számos történelmi személy nyughelyeként, mint Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Jókai Mór, Ady Endre, valamint Arany János, akiknek sírhelyei nem csupán szentimentális, de sok esetben építészeti, illetve szobrászati értéket is hordoz, egyfajta szabadtéri történelmi múzeumként is funkcionál, mely szabadon látogatható. A korábban említett Orczy kert és a közelében működő ELTE Fűvészkert a környékbeli egyetemisták és családok kedvelt piknikező és sétáló helye, vízfelületének köszönhetően melegebb időjárásban is kellemes klímája nyáron is sokaknak menedéket nyújt a nagyvárosi betontengerből.

2.3 Népszínház utca etnikai diverzitása

A Népszínház utca etnikai diverzitásának feltérképezését a kerületi általános adatokon kívül egy tanulmányra alapoztam, melynek címe „A kulturális sokszínűség nyomai a budapesti Népszínház utca nyelvi tájképében” (BALIZS, ERŐSS, 2021). A tanulmány a Népszínház utca kulturális és nyelvi sokszínűségét kutatja. Ehhez azt térképezik fel, hogy az etnikai és nyelvi változatosság hogyan tükröződik a városi szövetben, a feliratokon, a vállalkozások tulajdonán és arculatán, illetve a közterületek használatán keresztül. A felméréseket eredetileg 2017-ben végezték el, majd mintegy monitoring céljából megismételték 2020-ban.

2.3.1 A kulturális diverzitás városi alaktana

Az etnikai és társadalmi változatosság, és annak fajtái befolyásolják egy település, megjelenését, arculatát, gazdasági irányát, gazdálkodási szokásait és sajátosságait,

illetve a városi tér használatát és értelmezését, mely befolyások vizuálisan is érzékelhetőek. A nyelvi tájkép elemzése egy elismert módszer ennek vizsgálatára, melynek során elemzik a közterületi feliratokat, beleértve a vállalkozások és üzletek feliratait, utcaneveket, reklámokat és graffitiket. Józsefváros multikulturális mibenléte, a különböző közösségek és kultúrák egymás mellett, illetve együtt élése jól tükröződik ezeknek a feliratoknak a nyelvi változatosságában. Az államilag irányított térformálás sokszor félrecsúszhat amennyiben az nem veszi figyelembe a helyi közösségek igényeit, szokásait és mindennapi életét. Budapest nagyvárosokra jellemző módon organikusan, társadalmilag és etnikailag is vegyes közeg volt, azonban több típusú nemzetiségi társadalmi térnyerés is megjelent, illetve a rendszerváltás után két migrációs hullám is nagy hatással volt a társadalmi összetételre. Első jelentősebb változást a hazai cigánytelepek felszámolása okozta az 1960-as években, mely után a korábban inkább nomád életmódot folytató vagy külterületen letelepedő roma közösségek megjelentek a belterületeken is, elkezdődött a városba áramlásuk. Következő nagyobb hullám a Schengeni egyezmény utáni migráció, majd a 2015-ös menekült krízis, melyek több városrészben is etnikai enklávék formációját okozták. Mai szemmel ezekhez hozzátenném még az ukrán háború következtében kialakult menekülthullámot, mely az ukrán közösségeket jelentősen megnövelték Magyarországon. (BALIZS, ERŐSS, 2021)

2.3.3 A nyelvi tájkép

A nyelvi tájkép elemei ma már igen sokrétűek, ide tartoznak a hivatalos útjelző táblák, reklámtáblák, utcanevek, helynevek, üzletek feliratai, kormányzati épületek hivatalos táblái (LANDRY & BOURHIS, 1997) valamint ma már beletartoznak képek, hangok, mozdulatok, gesztusok, (ma használtak és történelmi is). Fontos új eleme az online tér és ebből kifolyólag az online és a fizikai tér egymásra való hatása. Leszűrhető belőle a nyelvek közötti hierarchia, az aktuális hatalom nyelvvideológiája, az ott élők nyelvi vitalitása, a nyelvhasználat tudatossága. A módszertan alkalmaz kvantitatív metódust, a feliratok mennyiségét, fotódokumentációt, ezeknek a kódolását és elemzését jelenti, és emellett kvalitatív értékeket is figyelembe vesz az adatok árnyalásához, kontextusához. Fontos megjegyezni, hogy az etnolingvisztikai vitalitás és az etnikai jelenlét nem feltétlenül egyenesen arányos. A tanulmányt a Népszínház utcában végezték el a Blaha

Lujza és a Teleki tér között, körülbelül egy kilométer hosszú szakaszon. (BALIZS, ERŐSS, 2021)

2.3.4 2017-es és 2020-as adatok

A 2017-es felmérés során megfigyelhető volt, hogy a feliratok 68,4%-a kizárólag magyar nyelvű volt, ami alacsony aránynak számít más budapesti területekhez viszonyítva. A feliratok 18,9%-a többnyelvű volt, ami kifejezetten magas arány, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy ezek jellemzően a különböző etnikai közösségek által üzemeltetett vagy kiszolgált üzletekhez kapcsolódtak. (BALIZS, ERŐSS, 2021)

A kereskedelmi egységek 12,8%-a volt ún. "ethnobusiness", vagyis olyan üzlet, amely egy adott etnikai közösséghez kapcsolódik akár vizuális jellemzőiben, akár szolgáltatásai vagy célközönsége alapján. Ezenkívül az üzletek 20,8%-a nem működött, ami jelentős gazdasági instabilitást jelzett, illetve a népesség fluktuációját és a vállalkozások egzisztenciális bizonytalanságát is tükrözi. (BALIZS, ERŐSS, 2021)

A 2020-as újbóli felmérés során a magyar nyelvű feliratok aránya stabilan maradt, azonban a többnyelvű feliratok aránya negyedével csökkent. Ezzel párhuzamosan az angol nyelvű feliratok aránya nőtt, amely valószínűleg annak köszönhető, hogy az angol egyfajta lingua franca-ként (közvetítő nyelvként) szolgál a különféle közösségek között. Tehát nem feltétlenül a nyelvi diverzitás csökkenéséről van szó, hanem inkább arról, hogy az angol kényelmes, általánosan érthető nyelvként vált elterjedté. (BALIZS, ERŐSS, 2021)

Az ethnobusiness-ek aránya 17%-ra emelkedett, és a külföldi tulajdonban lévő üzletek aránya 31%-ról 37%-ra nőtt. Ez a növekedés arra utal, hogy a környék etnikai sokszínűsége nem csökkent, hanem inkább új formákban, koncentráltabb jelenléttel folytatódott. (BALIZS, ERŐSS, 2021)

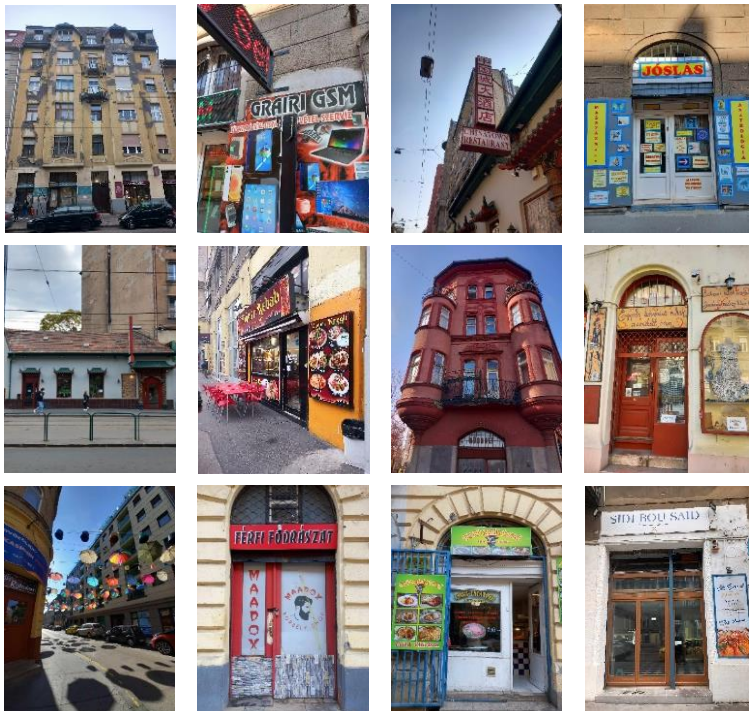
Érdekes módon az etnikai vállalkozások jobban ellenálltak a COVID-19 járvány gazdasági hatásainak, mint más üzletek. Ennek oka részben az lehet, hogy ezek a vállalkozások erősebb közösségi hálózatokra és családi, belső erőforrásokra támaszkodnak, amelyek válság idején is segítenek fenntartani a működésüket. (BALIZS, ERŐSS, 2021)

2.3.5 Következtetés

A Népszínház utca mintaterületként jól tükrözi a budapesti városi terek etnikai, kulturális és gazdasági átalakulásait. A nyelvi sokszínűség továbbra is jelen van, de annak vizuális reprezentációja változáson megy keresztül: míg a magyar feliratok aránya stabil, a többnyelvűséget egyre inkább az angol, mint közvetítő nyelv váltja fel.

Az etnikai vállalkozások (ethnobusiness-ek) gazdasági, kulturális és közösségi szereplőként is fontosak: fenntartják és láthatóvá teszik a kisebbségi identitásokat, és meghatározzák a tér karakterét. Ugyanakkor a többnyelvű vizuális jelek visszaszorulása arra utalhat, hogy a városi tér homogenizálódik, vagy legalábbis kevésbé tükrözi a valós sokszínűséget.

A valós diverzitás fennmaradása, de annak vizuális háttérbe szorulása, valamint ezek kettőssége – fontos tanulsága a kutatásnak, és rámutat arra, hogy a városi terek nemcsak fizikai, hanem társadalmi küzdőterek is, ahol a reprezentációért, láthatóságért és identitásért zajlik a verseny. 2-12. ábra Népszínház utca üzletfrontjai (Forrás: saját képek)

A Népszínház utca másik különlegessége, hogy két végpontja jelentősen eltérő társadalmi és városképi karaktert mutat. A Blaha Lujza tér felől belépő látogató a nyüzsgő nagyvárost érzékeli: sűrű tömegközlekedési csomópont, kulturális intézmények, kereskedelmi forgalom és a belvárosi pezsgés. Ezzel szemben a Teleki tér felé haladva a városszövet fokozatosan lazul, és egyidejűleg egyre erősebbé válik a szegregációs nyomás: nagyobb számban találhatók üres üzlethelyiségek, alacsony státuszú lakások, valamint a városi perifériához kötődő funkciók (pl. menhelyek, egykori ipari raktárak, szociális intézmények).

Ez a kettősség nem új jelenség, már a 20. század eleji térképeken (1912–1918) is megfigyelhető: a belváros felőli végén színházak (innen ered a Népszínház utca elnevezése), mozik és hotelek jelentek meg, míg a másik végén laktanyák, gázgyár és menhelyek kaptak helyet. A Népszínház utca így a városi rétegződés egyik metszetét testesíti meg a folyamatosan nyíló ollót: egyszerre reprezentálja a kulturális pezsgést és társadalmi leszakadás veszélyét.

Ez a kettős karakter ma is aktuális, ezért a javaslatok megfogalmazásánál kiemelt szempont, hogy a fejlesztések ne egy irányba homogenizálják az utcát (pl. pusztán turisztikai térként), hanem megtartsák ezt a speciális, de értékes városszerkezeti kontrasztot.

2.3.6. 2025-ös megfigyelések

Ezt a kutatást alapul véve végeztem el szakdolgozatomhoz 2025-ben a népszínház utca üzleteinek etnikai vonatkozásának, tevékenységi körének, illetve működési státusának vizsgálatát. Elsősorban érdekes az üzletek sokfélesége, habár egy relatíve hosszú utcáról beszélünk, az átlagos nézelődő nem gondolná, hogy a szokásos éttermeken,

[MR2] megjegyzést írt: Átnézendő, kifejtendő? zárt üzletke, üzletek típusai, kategorizálás, vendéglátás, kereskedelem, kultúra, stb??

üzletek	élelmiszerbolt	hűsolt	masszázsbolt	sebészet
Fő profil	energiamasszázs	ingatlan iroda	mosoda	söröző
lakóház	étkészletbolt	internet kávézó	műszaki cikk	szabóság
bolt	étterem	irodaszer	nyílászáró bolt	szépségszalon
bútorüzlet	fagyis	jóslás	órák	textilbolt
büvörtanoda	festékbolt	kalapos	orvostechnikai bolt	vegyesbolt
cukrászda	fodrászat	könyvesbolt	pékiség	zálogház
dekor	fogászat	közösségi ház	posta	zöldseges
dohánybolt	hangszerbolt	kulcs	rendőrség	piac
egyház	horgászbolt	kutyakozmetika	ruha tisztítás, festés	egyetem
ékszerüzlet	hotel	lottózó	ruhabolt	

2-13. ábra Népszínház utcai üzletek sokszínűsége (Forrás: saját ábra)

dohányboltokon, vegyesboltokon és cukrászdákon kívül megtalálható itt hangszerbolt, szabóság, horgászbolt, kutyakozmetika, de fodrászati szaküzlet is. Indokolatlanul nagy számban található az utcában barbershop és férfifodrászat (~ 4db), illetve műszaki cikket értékesítő vagy javító üzletek.

Felmérésem alapján a mintegy 163 megfigyelt üzlethelyiségből 131 működik, ebből 30 valamilyen etnikai vonatkozású vagy az árult termék/szolgáltatás vagy az üzletnév/feliratok alapján. Százalékra fordítva a vizsgált területen az üzlethelyiségek 81,3%-a működik, és a működő üzletek 22,9%-a valamilyen formában etnikai vonatkozású. A működő üzlethelyiségek közül 23 darab, azaz 17,6% gasztronómiával kapcsolatos. Ezek közül 13 db, azaz 57%-a etnikai vonatkozású.

Az üres üzlethelyiségek magas száma egy részről indikátora a terület rossz hírének, azonban lehetőséget is jelent a fejlődésre, a terület fejlesztésekor teret enged az új vállalkozásoknak. Amennyiben ezeknek az üzleteknek egy százaléka önkormányzati tulajdonú, akár gyengéden irányított is lehet ez a fejlődés.

üzletek
x zárt/üres

2-14. ábra Üres üzlethelyiségek a Népszínház utcában (Forrás: saját ábra)

2.4 Városfejlesztési törekvések Józsefvárosban

A józsefvárosi városrehabilitáció vezető ereje az önkormányzati tulajdonú városfejlesztő cég, a RÉV8. A Fővárosi Önkormányzat kezdeményezésére 1997-ben indult el a Budapesti Városrehabilitációs program, melyben kifejezték, hogy a belső területek rehabilitációjára terveznek összpontosítani és a helyi kezdeményezésű programok támogatására helyezik a hangsúlyt. A kerület rehabilitációja részben ennek, részben a kerület néhány képviselője által kidolgozott kerületfejlesztési koncepciónak köszönhetően indult be. Ebben a kerületfejlesztési koncepcióban fogalmazták meg a fejlesztések intézményesítésének szükségességét is. A szomszédos Ferencvárosban volt már példa erre, az ottani önkormányzat, az OTP Bank, egy francia bank és egy szintén francia társaság közreműködésével, azonban a nyolcadik kerületben a helyi erőkre kívántak hagyatkozni, így a főváros a kerület és a Országos Takarékpénztár és Kereskedelmi Bank Rt. (OTP bank) alapította meg a RÉV8 zrt.-t. Mára a helyi önkormányzatnak és a fővárosi önkormányzatnak van tulajdonjoga a cégben, azonban teljes mértékben önkormányzati és pályázati forrásokból finanszírozzák működésüket.

Fontos különbség, hogy míg a VII. kerületben felújításokkor a kerületen kívül helyezték el a korábban ott lakókat, a VIII. kerületben a Corvin Szigony projekt keretein belül ezt igyekeztek kerületen belül megoldani, valamint az áthelyezett lakóknak igyekeztek a korábbi lakhatási körülményeknél egy fokkal jobbat biztosítani, így például a komfort nélküli lakások helyett összkomfortos lehetőségeket kínálni nekik.

A cég elsősorban a Corvin-Szigony nagyléptékű városrendezési projekt menedzselésével kezdte munkásságát, mely a mai napig egy példaértékű átalakítás, habár utólag sokakban felmerült a kérdés hogy az okozott dzsentrifikáció valóban pozitív eredmény, és az itt lakókat szolgálja-e. Ezután az önkormányzat és a RÉV8 inkább kisebb léptékű, légkörjavító és az élhetőség javítására szolgáló projekteket visz véghez, ilyenek például fásítási, és kisebb zöldfelület növelési akcióik, zebrák felfestési, és szociális irányultságú kezdeményezéseik mint a Magdolna Negyedben létesült Kesztyűgyár Közösségi ház, mely hosszú évekig nyújtott közösségi találkozóponot és tanulási, napközi, és sportolási lehetőséget a helyieknek, gyerekeknek és szüleinek, fiataloknak és időseknek egyaránt.

Jelenleg is folyik fejlesztési programjuk a Népszínház utcában, a tervek között szerepel zöldítés, faültetés, és a gyalogos közlekedést segítő átkelőhelyek létesítése.

2-15. ábra RÉV8 közterületfejlesztési terve a Népszínház utcában (Forrás: rev8.hu)

A negyedben az önkormányzati tulajdonú lakások aránya 42%, a komfort nélküli lakások

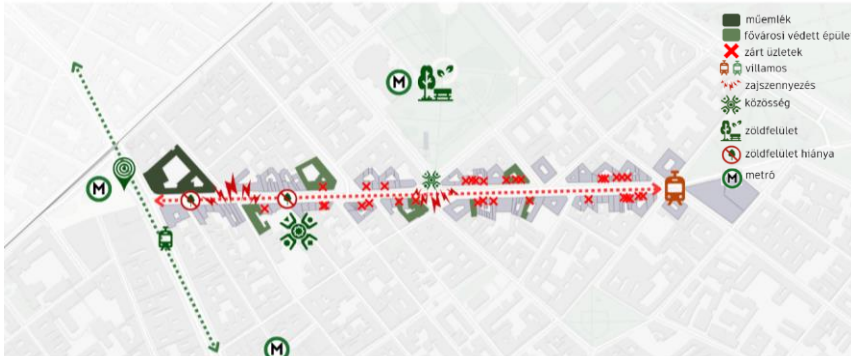

2-16. ábra Önkormányzati tulajdonok vizsgálata (Forrás: TFK, 2019)

aránya 37% míg a lakásállomány 88%-a 1919 előtt épült. (ALFÖLDI, 2008). Jelenleg az önkormányzat honlapján folyamatosan frissülő térképeken követhető az önkormányzati ingatlanállomány helyzete, felújítandó, bontandó vagy funkcióváltásra javasolt épületek, a bérlakások elhelyezkedése,

tervezett és elvégzett felújítások, kiadott és kiadandó helyiségek elhelyezkedése a kerületben. (int05)

2.5. Problémák és értékek a Népszínház utcában

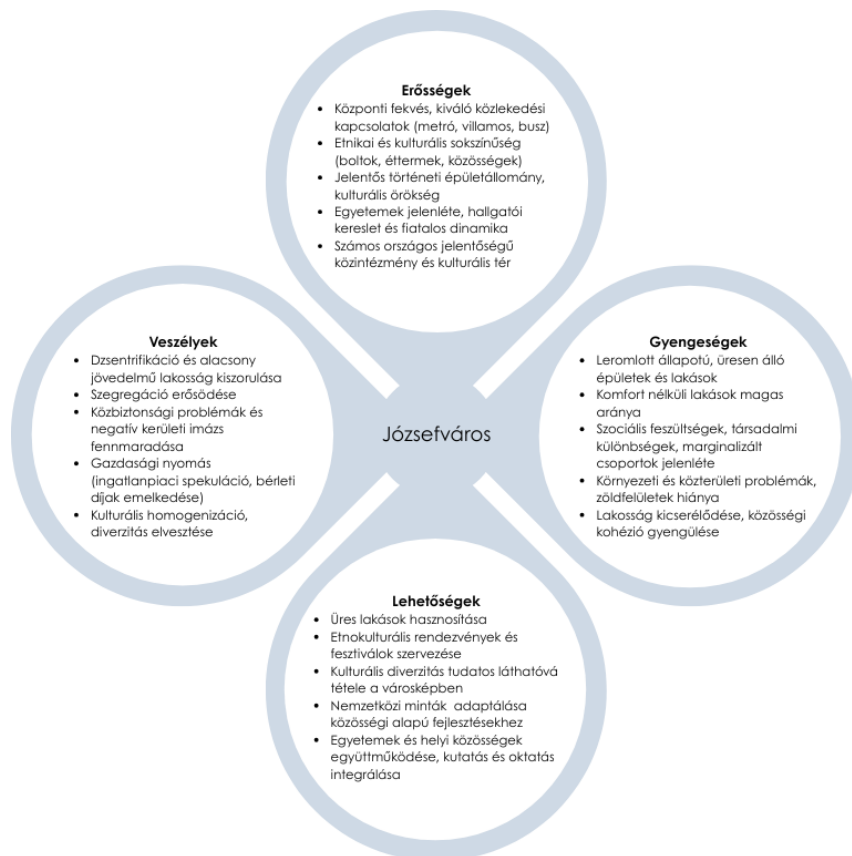

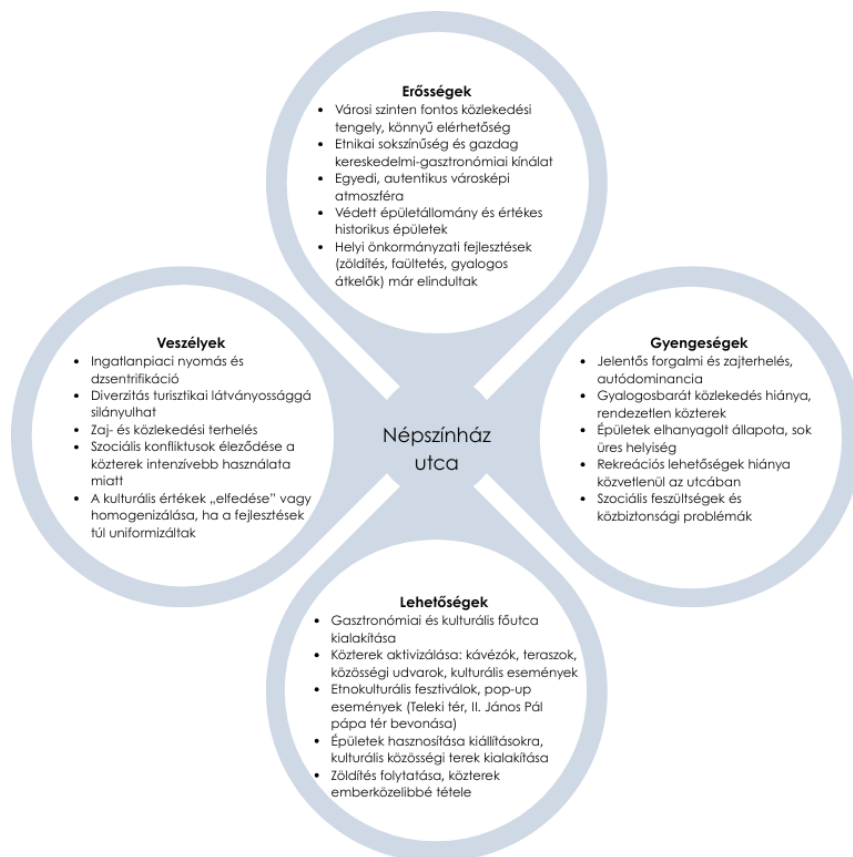
2-17. ábra Probléma és értéktérkép (Forrás: saját ábra)

A Népszínház utca sajátos kettősséget hordoz: egyszerre jelentős értékek és komoly problémák jellemzik. Az utca egyik legnagyobb erőssége a kiváló közlekedési kapcsolatokban rejlik, hiszen mind a metró, mind a villamos könnyű elérhetőséget biztosít, így az utca városi szinten is fontos tengelynek számít. Emellett kiemelkedő értéket képvisel az etnikai és kulturális sokszínűség, amely változatos kereskedelmi és gasztronómiai kínálatban, valamint sajátos városképi atmoszférában nyilvánul meg. Nem elhanyagolhatóak az utca épített értékei, hiszen mint azt korábban kifejtettem, jelentős védett épületállománnyal rendelkezik. Ezeknek elhanyagoltsága és leromló állapota viszont beárnyékolja értéküket. A közeli zöldfelületek szintén hozzájárulnak a környék potenciáljához, azonban közvetlenül az utcán belül a rekreációs lehetőségek korlátozottak. Az elmúlt években a helyi önkormányzat sokat tett az utca fásításáért és zöldítéséért, azonban ez egy többlépcsős folyamat és még nagyon gyerekcipőben jár.

Ugyanakkor az utca mindennapi használatát jelentősen rontja a nagy forgalmi és zajterhelés, a gyalogosbarát közlekedés hiányossága, valamint a közterületek alacsony környezeti minősége. Ezek a problémák szociális feszültségekkel és a köztérhasználat rendezetlenségével egészülnek ki. Összességében a Népszínház utca fejlesztési lehetőségei éppen ebből a kettősségből fakadnak: a sokszínű kulturális értékek megőrzése és erősítése mellett a közlekedési, környezeti és közterületi problémák kezelése teremthet valóban élhető és fenntartható városi környezetet.

2.6.SWOT

3. Nemzetközi előképek és tanulságok a Népszínház utca fejlesztéséhez

A Népszínház utca fejlesztési lehetőségeinek vizsgálata során érdemes nemzetközi példákbl is inspirációt meríteni, különösen olyan városi helyszínekből, amelyek hasonló társadalmi és etnikai sokszínűséggel rendelkeznek, és ahol tudatos városfejlesztési vagy közösségépítési stratégiák révén sikerült ezeket az értékeket megtartani, sőt, megerősíteni. Az alábbi három példa – Párizs Goutte d'Or negyede, Berlin Neukölln városrésze, Strasbourg és Brno emberközeli villamos és közlekedési rendszere, valamint Koppenhága Superkilen projektje – olyan mintákat kínálnak, amelyek nem egyszerűen lemásolhatók, de gondolatébresztő keretként szolgálhatnak a Népszínház utca

átalakításához, különösen dzsentrifikációtól mentes, közösségi alapú fejlesztések esetén.

3.1 Goutte d'Or, Párizs – Diverz gasztronómia és etnikai identitás az utcaképben

Franciaország, és specifikusan Párizs részben a posztkolonizmus hatásai miatt rendkívül színes etnikailag. Megfigyelhető, hogy a külső városnegyedekben, ahol magas a bevándorlók, és etnikai kisebbségek aránya, Józsefvároshoz hasonlóan magasabb a szegénység, alacsonyabb életszínvonal, és a köztudatban egy szegregáltabb, rossz hírű helyként jelenik meg. (AUDEBERT, 2021)

A párizsi Goutte d'Or negyed egyike a legmarkánsabb etnikailag sokszínű városi tereknek Európában. Az itt élő közösségek – köztük észak-afrikai, szubszaharai, arab és karibi csoportok – nem kizárólag lakosként, hanem egyúttal aktív gazdasági és kulturális szereplőként is alakítják az utcaképet. A negyed utcáiban egymást érik a halal

3-1. ábra Goutte d'Or-i árusok (Forrás: Tripadvisor)

hentesek, afrikai élelmiszerboltok, arab teaházak, divatüzletek, és az ezekhez kapcsolódó közösségi terek. (KAPLAN, RECOQUILLON, 2014)

A diverzitás azonban nem minden esetben öntudatosan megőrzött érték. A negyedet sokáig elkerülte a dzsentrifikáció, de az utóbbi évtizedben új beruházások, művészeti projektek és lakásfejlesztések nyomán növekszik a helyi kultúrák kiszorulásának veszélye. Ezért különösen tanulságos az a kényes egyensúly, amelyet a várospolitikai kénytelen fenntartani a diverzitás, az élhetőség és a fejlődés között.

A Népszínház utca esetében a hasonlóság főként a gasztronómiai etnikai sokszínűségben érhető tetten. Az vizsgált üzletállomány alapján a működő egységek közel 23%-a gasztronómiai jellegű, ezek több mint fele etnikai kötődésű. Egy, a Goutte d'Or

negyedéhez hasonló gasztronómiai tengely tudatos kialakítása segítheti a helyi közösségek gazdasági megerősödését és a kultúrák közötti kapcsolódás lehetőségét.

3.2 Neukölln, Berlin – Részvétel, oktatás és közösségi integráció

Berlin Neukölln kerülete szintén etnikai diverzitásáról ismert, különösen a török, arab és kelet európai közösségek nagy aránya miatt. Az itteni várospolitikai modell sajátossága, hogy nem passzívan tűri az etnikai sokszínűséget, sőt aktívan épít rá: iskolai „üdvözlő osztályokat” működtet a frissen érkezett migráns gyerekeknek, bevásárlóközpontokban nyitott felnőttképzési központokat, és célzott programokat indított például kelet európai családok integrációjára. (DISTRICT OFFICE OF NEUKÖLLN, 2018)

Különösen figyelemre méltó az önkormányzat részéről megnyilvánuló nyitottság: a közigazgatásban dolgozók 25%-a migráns háttérrel rendelkezik. Emellett a „Berlin Needs You” program kifejezetten a migráns fiatalok oktatási és karrierlehetőségeinek bővítésére fókuszál, közösségi alapon. (DISTRICT OFFICE OF NEUKÖLLN, 2018)

Józsefvárosra vetítve ez az előkép a közösségi részvételen alapuló fejlesztések szükségességét és lehetőségét, illetve a kerület vezetésének beavatkozását és az aktív integráció szükségességét hangsúlyozza. Kisebb léptékű kezdeti megoldások – például a Népszínház utca tervezésében részvételi workshopok, bolttulajdonosok bevonása, kerekasztal beszélgetések, etnikai vállalkozók támogatása – jól illeszkednek ebbe a szemléletbe, és a megvalósítás korai szakaszában is alkalmazhatók. A sokszínűséggel kapcsolatosan jelenleg is számos kormányzati, önkormányzati, valamint civil kezdeményezés működik Józsefvárosban – ezek többsége nem kizárólag a kerületi vezetéshez kapcsolódik, hanem vagy a fővároshoz, vagy a nemzeti szinthez, ugyanakkor tevékenységük érinti a VIII. kerületet is – mint például a Migrációs Kerekasztal, vagy a ROMA-NET. (FABULA, BOROS, 2017) Ezek jó alapot vagy kapcsolati rendszert nyújthatnának a területspecifikus problémák feltárásához és megoldásuk elindításához

3.3 Strasbourg - Villamos a gyalogosbarát városrészben

Strasbourg városában több szempontból is gyalogosközpontú a városrendezés. A belváros jelentős részét sétálóutcává alakították, ahol elsődlegesen gyalogosok közlekednek, azonban villamosokat integrálták a gyalogoszónákba, itt kis sebességgel és

3-2. ábra Strasbourgi villamos (Forrás: Alstom Citadis - Port du Rhin | © UTM)

figyelmeztető csengővel halad át, így biztonságosan együtt tud élni a gyalogosokkal. A belvárosban az autóforgalmat nagyrészt kizárták, így a villamos és gyalogos kombináció vált a legfőbb közlekedési módokká. Ezeknek a rendelkezéseknek köszönhetően nincs zajos,

gyors autóforgalom; tiszta a levegő, barátságos az utcakép; a villamos közvetlenül a város szívében áll meg, így nincs hosszú gyaloglás forgalmas utak mellett. (int06)

3.4 Brno – “Shared zone” (megosztott zóna) modell

Brno első sorban a közlekedési eszközök együttélésére fókuszál, egyes központi utcákban (pl. a vasútállomás környékén) ugyanazon a térfelületen osztoznak gyalogosok, villamosok, kerékpárosok és időnként autók is. Bár minden közlekedő jelen van, közösségi közlekedésként a villamos élvez prioritást, a szabályok alapján a többieknek figyelembe kell venniük. A járművek maximum 20 km/h sebességgel haladhatnak ezekben az utcákban, így a gyalogos biztonságban érzi magát, nem fenyegeti gyors autóforgalom, ennek köszönhetően az állomás környékén nem külön

járdán, hanem szabadon, az egész térben mozoghat; az utcakép nyitottabb, átláthatóbb, emberközelebi. (int07)

Mindkét példa prioritást ad a gyalogosnak és a közösségi közlekedésnek, sebességkorlátozással és forgalomszervezéssel biztonságossá teszik a gyalogos és villamos együttes jelenlétét. Élhetőbb városi tereket hoznak létre: csendesebbek, zöldebbek, barátságosabbak. Központi szerephez állítja a közlekedési kényelmet, a

3-3. ábra Masarykova utca, Brno (Forrás: Alamy, The Guardian)

villamos közvetlenül a belvárosi pontokat köti össze, így nincs szükség hosszú gyaloglásra parkolóktól vagy zsúfolt autótutaktól.

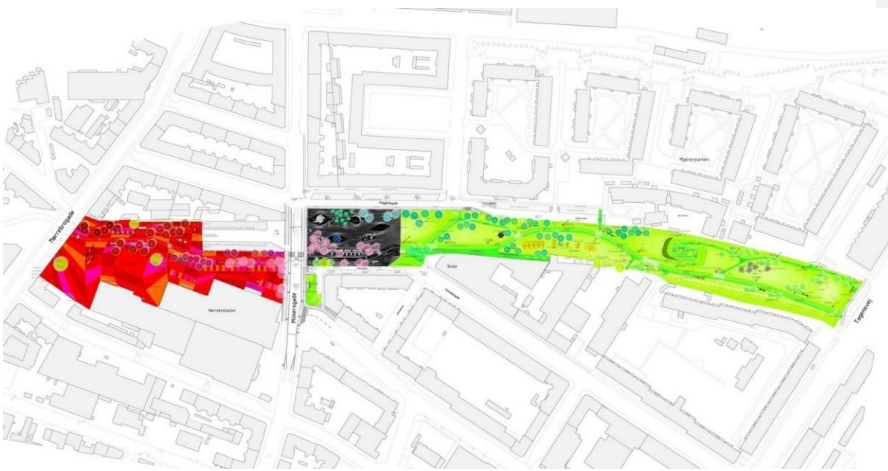
3.5 Superkilen, Kopenhága – Vizuális diverzitás és közterületi reprezentáció

A 2012-ben átadott Superkilen park Kopenhága Nørrebro negyedében valósult meg, amely Dánia etnikailag egyik legsokszínűbb városrésze. A projektet a Bjarke Ingels Group (BIG), a Topotek1 és a Superflex művészcsoport tervezte, szoros együttműködésben a helyi lakókkal. (int08)

A park koncepciója a környék több mint 60 nemzetiségének kulturális sokszínűségére épül: a tervezők világszerte gyűjtöttek közterületi elemeket – padokat, lámpákat, szobrokat, játékokat –, amelyeket három tematikus zónában (Fekete tér, Vörös tér, Zöld park) helyeztek el. Így az elkészült park egyszerre vált közösségi találkozóhellyé és a helyi kulturális diverzitás vizuális atlaszává. (int08)

3-4. ábra Superkilen park (Forrás: Iwan Baan, arquitecturaviva.com)

3-5. ábra 3 4. ábra Superkilen park (Forrás: Iwan Baan, arquitecturaviva.com)

A megvalósítás során a közösségi részvétel kulcsszerepet játszott: a lakók javasolhatták saját kulturális örökségük elemeit, így a park valódi társadalmi együttműködés eredménye lett, így a helyiek valóban magukénak érezhetik az újonnan kialakított közösségi teret, és minden etnikumnak ad egy kis szeletet az otthon érzésből, az ide látogató turisták számára pedig egy izgalmas séta lehet felfedezni és felismerni, hogy a park melyik eleme mely kultúrára reflektál. A projekt szép példája, hogy az etnikai sokszínűség nem egyszerűen társadalmi adottság, hanem városképi érték is, amely kreatív tervezéssel a városi identitás részévé tehető. (int08)

A Superkilen példája a Népszínház utca fejlesztésében is inspiráló lehet: rámutat, hogy a köztérekben rejlő potenciál a különböző kultúrák láthatóságának erősítésében, a közösségi élet gazdagításában és a vizuális vonzerő növelésében rejlik, miközben elkerülhető a dzsentifikáció és a homogenizáció.

Ez a megközelítés fontos előképet jelenthet a Népszínház utca vizuális megújításához. Ezen a helyszínen a többnyelvű feliratok, etnikai motívumokat tartalmazó utcabútorok, boltportálok egységes, de mégis egyedi vizuális arculata olyan irányok, amelyek a Superkilen szellemiségét hordozzák, de Budapest belső városi kontextusára szabottan valósíthatók meg.

3.4 Összegző reflexió: Mit tanulhatunk?

A négy bemutatott nemzetközi példa négyféle síkon – gazdasági, társadalmi, vizuális és közlekedési – mutat utat arra, hogyan válhat az etnikai sokféleség tolerált adottság helyett, egy városfejlesztési értékévé, és hogyan változtatható egy városrész vagy egy utca emberközelibbé, „felhasználóbarátabbá”. A Goutte d’Or a gazdasági lehetőségek és kulturális piacépítés példája, Neukölln a részvétel és oktatás modellje, Strasbourg és Brno közlekedésben élenjáró, míg Superkilen a vizuális reprezentáció és közösségi tértervezés innovatív formája.

A Népszínház utca fejlesztése során ezek nem egyszerűen másolható minták, de tanulságos előképek lehetnek. A közös vonás mindegyikben az, hogy a fejlesztés nem kívülről jött kényszerként, hanem belső igényre, közösségi részvételre és fokozatos

változásra épül. A dolgozatomban megfogalmazott javaslatok – a gasztronómiai tengely kialakításától a vizuális megújulásig – éppen ennek a szemléletnek megfelelően kínálnak lehetőséget arra, hogy a Népszínház utca a diverzitás látható, élhető és szerethető városi terévé váljon.

Szempont	Goutte d'Or (Párizs)	Neukölln (Berlin)	Strasbourg + Brno (Közlekedési modellek)	Superkilen (Koppenhága)	Népszínház utca (Budapest)
Fő fókusz	Diverz gasztronómia, etnikai identitás az utcaképben	Oktatás, részvétel, integráció	Gyalogos- és közösségi közlekedés előtérben (villamos + shared space)	Vizuális diverzitás, közterületi reprezentáció	Gasztrokultúra + vizuális arculat + közösségi térhasználat
Kulturális láthatóság	Halal hentesek, arab teaházak, afrikai boltok, piacok	Kulturális programok az iskolákban, közigazgatásban migráns jelenlét	Utcakép átalakulása: kevesebb autó, emberközeliterek	Padok, lámpák, játékok különböző nemzetek szimbólumaival	Boltportálok, feliratok, többnyelvű táblák, fesztiválok
Lakossági részvétel	Spontán, informális közösségi terek	Negyedtanács, szülői fórumok, bevont migráns közösségek	Forgalomcsillapítás elfogadása, közös használat szabályai	Tervezési folyamatba bevont helyiek, közös döntések	Workshopok, ötletpályázatok, boltosok és lakók bevonása
Fejlesztés célja	Diverzitás gazdasági megerősítése	Szociális kohézió, esélyteremtés	Élhetőbb, biztonságosabb közterek, fenntartható közlekedés	Közös térélmény és kulturális reprezentáció	Közösségi identitás erősítése, dzsentrifikáció elkerülése
Kockázatok / Tanulságok	Turisztikai nyomás, kiszorulás veszélye	Elkülönülés, nyelvi korlátok	Fenntartási kihívások, szabályok betartása	Látványfókusz, hosszú távú fenntarthatóság kérdése	Csak fokozatos, helyi igényeken alapuló fejlesztés működőképes
Alkalmazható elemek	Gasztrosétány, etnikai boltok támogatása	Részvételi tervezés, közösségi oktatás	Forgalomcsillapítás, gyalogos és villamos együttélése	Színes vizuális eszközök, kulturális motívumok köztereken	Kombinált modell: gasztrokultúra + vizualitás + közösségi alapú fejlesztés

4. Javaslat

A Népszínház utca megújítása úgy, hogy megőrzi és láthatóvá teszi etnikai sokszínűségét, miközben élhető, kulturálisan és urbanisztikailag izgalmas, dzsentrifikáció mentes városi teret hoz létre a helyi lakosok, betérők és a fiatal egyetemi közönség számára.

4.1. Gasztronómiai és etnokulturális tengely kialakítása

A Népszínház utcában különösen magas arányú az etnikai kötődésű vendéglátó vagy kereskedelmi egységek száma (az üzletek 17,6%-a gasztronómiai, ezek 57%-a etnikai kötődésű). Ez az arány egyben gazdasági potenciált, és egyedülálló kulturális örökséget is jelent, amelyet érdemes tudatosan fejlesztési irányként kezelni. A gasztronómia itt a fogyasztáson kívül meghatározó közösségi élmény és identitásépítő tényező, amely hidat képezhet különböző etnikai csoportok és a város többi lakója között.

4.1.1. Felfedező séta

Egységes arculatú gasztronómiai tengely és tematikus útvonalak kialakítása a Párizs Goutte d'Or negyed tengelybe fűzött változatos konyhái mintájára. Ezekhez csatlakozhatna egy interaktív online térkép és applikáció fejlesztése, amely vezeti a látogatót: helyben ajánlott programok, kedvezmények, játékos feladatok, „kulináris útlevel” gyűjtőbélyegekkel. Ez az önállóan bejárható, szervezett jellegű városfelfedező séta hangulatot adhat, de kulturális-közösségi és gasztronómiai fókusszal (korosztályosítható/tematizálható, például csak cukrászdák, csak kávézók, csak bárók/kocsmák, csak éttermek stb.).

4-1. ábra Kulturális útlevel példa (Forrás: saját ábra)

4.1.1. Teraszkultúra és közösségi udvarok

4-2. ábra Internet Cafe, Call Shop (Forrás: saját kép)

Kitelepülési opciók bővítése lehetőséget ad a vendéglátó egységek bővülésére, az közterületek hangulatának felpezsdítésére, hozzájárul a városkép élhetőségéhez, valamint erősíti a helyi közösségi interakciókat. Erre megoldás lehetne a kávézók, éttermek számára közös udvarok és járdaszakaszok biztosítása. Ez a típusú terasz-kultúra már organikusan ma is megjelenik

néhány ponton a Népszínház utcában, akár rendes terasz, akár csak padok képében, így ezt csupán megerősíteni és támogatni kéne, nem az alapoktól kialakítani.

4-3. ábra Shkodra Bagett Pizzeria (Forrás: saját kép)

4.1.2. Etnokulturális fesztiválok és szezonális programok

4-4. ábra Kashmir Bazar Budapest, Vig utca (Forrás: saját kép)

A változatos közösségeket közelebb lehetne hozni egyes kultúrákat bemutató közös gasztronómiai rendezvényekkel: pl. Ramadán-esti étkezések, Afro-Karibi főzőnap, Balkáni BBQ. A szezonális eseményeket tematikusan tudnák összekapcsolni helyi boltokkal: „Népek kávéja” nap, karácsonyi tea-fúziók. Ezek a rendezvények nemcsak a kerület lakóit kapcsolják össze, hanem turistákat is vonzhatnak, miközben a közösségi identitást erősítik.

4.1.3. Kulturális diverzitás láthatóvá tétele a gasztronómián keresztül

A koppenhágai Superkilen vizuális reprezentációját át lehetne fordítani a környéken gasztronómiai fókuszúra, a bolt- és étteremportálok, feliratok, vizuális arculati elemek customizálása (személyre szabása), amelyek kiemelik az adott portál etnikumának stílusát és különlegességeit, a kínálat kontextusba helyezésével pedig meg lehetne ismertetni közelebről a helyi konyhát, rövid történetek, receptek, közösségi háttér bemutatásával.

4.1.4. Gazdasági és közösségi előnyök

A helyi etnikai vállalkozások megerősödhetnek, ezáltal gazdasági stabilitást hoznak a környékre. A gasztrotengely hozzájárulhat a turisztikai vonzerő növeléséhez, miközben a dzsentrifikáció kockázata csökkenthető a közösségi bevonással és a kulturális értékek láthatóvá tételével.

4.2. Emeleti vagy belső bemutatóterek kialakítása

A gasztronómiai élményekhez kapcsolódva a Népszínház utca épületeiben és üzleteiben rejlő lehetőséget érdemes a kulturális reprezentáció irányába is kiterjeszteni. A jelenleg kevésbé hasznosított emeleti helyiségek, udvari terek vagy a teraszok és belső udvarok kihasználásával felszabaduló közös belső helyiségek alkalmasak lehetnek kisebb bemutatóterek és közösségi programhelyszínek kialakítására. Ezek célja a különböző etnikumok történetének és jelenlétének vizuális, tartalmi és élményszerű bemutatása, amely egyszerre szolgálhat kulturális érzékenyítést, identitásmegőrzést és közösségi kapcsolódást.

4.2.1. Kiállítások

Az ilyen terekben létrehozhatók kis, akár időszakos galériák, ahol helyi kézművesek és képzőművészek mutathatják be munkáikat, valamint kulturális estek – felolvasások, zenés programok, fotókiállítások – amelyek lehetőséget teremtenek a személyes történetek megosztására. Emellett tematikus kiállítások is szervezhetők, például egy adott közösség józsefvárosi jelenlétét, történetét és hagyományait bemutatóval.

4.2.2. Megvalósítási lehetőségek

A megvalósításhoz elengedhetetlen a helyi civil szervezetek, az önkormányzat és közösségek bevonása, akik pályázati források és partnerségi együttműködések révén részt vehetnek a koncepció alakításában és fenntartásában. Így a bemutatóterek nem egyszerű kiállítóhelyekként, de közösségi központokként is működhetnek, ahol a helyiek és a látogatók közvetlenül találkozhatnak a kulturális sokszínűség értékeivel.

4.3. Etnobusiness-ek támogatása – célzott gazdaságélénkítés

A Népszínház utcában működő üzletek közel 23%-a valamilyen formában etnikai vonatkozású, ami jelentős arány, és fontos gazdasági, illetve kulturális értéket képvisel. Az etnikai vállalkozások szerepe túlmutat a pusztán kereskedelmi tevékenységen: a közösségi hálózatokra építve stabilabb működést mutatnak, gyakran ellenállóbbak a gazdasági nehézségekkel szemben – mint azt a COVID-időszak tapasztalatai is bebizonyították.

4.3.1. Kerületvezetés szerepe

A helyi gazdaság élénkítésében kiemelt jelentősége lehet a célzott önkormányzati támogatásoknak, például kedvezményes bérlemények kiutalása etnikai kötődésű vállalkozások számára. Ezzel párhuzamosan hasznos lehet mentorprogramok és vállalkozásfejlesztési képzések indítása, amelyek elősegítik a vállalkozások hosszú távú stabilitását és növekedését.

4.3.2. Vállalkozói együttműködés és platform

Etnikai vállalkozók és fiatal startupperek együttműködésének ösztönzésére javasolt egy közös platform létrehozása – például „Népszínház Network” néven –, amely lehetőséget ad tapasztalatcserére, együttműködések kialakítására és közös marketingakciók lebonyolítására. Az etnikai vállalkozások ezáltal a városi diverzitás aktív alakítóiként is megerősödhetnek, hozzájárulva a kerület gazdasági vitalitásához és kulturális sokszínűségének fenntartásához.

4.4 Köztérhasználat javítása és vizuális vonzerő növelése

A Népszínház utca városképi és közterületi minősége nagyban befolyásolja, mennyire vonzó és élhető a térség a helyi lakosság, milyen az első benyomás látogatók és a turisták számára. A köztérhasználat tudatos fejlesztése ezért nem csupán esztétikai kérdés, a közösségi életminőség és a kerületi identitás szempontjából is kulcsfontosságú. Az egyik legfontosabb és sürgetőbb lépés a zöldfelületek növelése: utcafásítás, valamint

parkolóhelyek helyett növénykazetták telepítése, amelyek egyszerre járulnak hozzá a klímavédelemhez, az árnyékoláshoz és a városi komfortérzet növeléséhez. Ezt a folyamatot már jelentős mértékben elindította a RÉV8 csapata, a korábban említett terület és specifikusan Népszínház utcára szabott fejlesztési terveivel, a terv első szakasza meg is valósult, az Alföldi-Vay Ádám csomópont fásítása, gyalogosfelületek növelése és évelőkkel való beültetése keretében. (int.)

4-5. ábra Népszínház utca zöldítése
(Forrás: saját kép)

4.4.1. Vizuális élénkítés

A városképi zavaró elemek közül kiemelkednek a villamos felsővezetékei, amelyek látványát színes díszítőelemekkel vagy könnyed vászoninstallációkkal lehetne oldani, ezzel is erősítve az utca kulturális karakterét. Fontos eszköz a hely identitásának

láthatóvá tétele: többnyelvű információs táblák segítségével bemutatható a tér kulturális múltja és jelenlegi sokszínűsége, valamint az etnikai motívumok megjelenítése a köztereken. A taktikai urbanizmus elvét követve ez történhet utcabútorok díszítésén, boltívek dekorációján, falfestményeken vagy akár kétnyelvű utcanévtáblák kialakításán keresztül, amelyek egyszerre erősítik a hely szimbolikus értékét és vonzerejét.

A közterületi minőség javításának része továbbá az átjárhatóság és gyalogos közlekedés fejlesztése: a kereszteződések és gyalogátkelők felújítása növeli a biztonságot, és a közterek használatát is ösztönzi, és a Népszínház utca belső kapcsolatrendszerét is élhetőbbé teszi.

4.5. Közösségi bevonás és részvételi tervezés

A fejlesztések akkor lehetnek hosszú távon kivitelezhetőek és fenntarthatók, ha nem kizárólag felülről irányított kezdeményezések formájában valósulnak meg, melyek akár toladóként vagy alkalmatlankodóként csapódhatnak le a köztudatban, hanem a helyi közösségek aktív részvételével, az ő identitásukra és igényeikre építve. Ennek érdekében

rendszeres lakossági és vállalkozói fórumok megszervezése javasolt, ahol a helyiek közvetlenül beleszólhatnak otthonuk és környezete jövőjének alakításába.

4.5.1. Közösségi tervezés

Fontos szerepet játszhatnak a participatív tervezési workshopok, amelyek figyelve a különböző célcsoportok igényeit és reprezentációját – például fiatalok, idősek vagy üzlettulajdonosok – ezek bevonásával segítik a közös gondolkodást és döntéshozatalt. A közösségi részvétel erősítését szolgálhatja a kulturális térképezés is, amely feltárja, hogy az egyes közösségek mely helyszíneket használnak, hol tartózkodnak, és milyen funkciókat kapcsolnak ezekhez a terekhez.

4.5.2. Kultúrablokk

Emellett felvethető a „Kultúrablokk” projekt, amelyben egymás mellett működő üzlettulajdonosok közösen tervezhetnek akciókat, rendezvényeket vagy vizuális megjelenéseket. Ez nemcsak a gazdasági együttműködést erősíti, hanem a közösségi identitást is láthatóbbá teszi.

4.6. Lakhatás és közösségi lakások újragondolása

A Józsefvárosban jó néhány elhanyagolt, kihasználatlan lakás található, amelyek közül több önkormányzati tulajdonban van. Ez a helyzet egyszerre jelent problémát és lehetőséget: miközben az üresen álló, romló állapotú épületek és lakások hozzájárulnak a környék leértékelődéséhez, tudatos hasznosításuk szignifikáns társadalmi és gazdasági potenciált hordoz. A kerületben átható az egyetemi hallgatói jelenlét, amely folyamatosan növekvő igényt teremt az olcsó, elérhető lakhatás iránt. Erre nyújthat részben megoldást az üres lakások közösségi diákszállásokká alakítása, amelyek biztosítják a hallgatók számára a megfizethető szálláslehetőséget, miközben hozzájárulnak az épületállomány fenntartásához is.

A lakásállomány újragondolása kiterjedhet a célzott bérlakásprogramokra, amelyek például etnikai vállalkozók számára kínálnának üzlet–lakás kombinációs lehetőségeket. Ez a modell gazdasági aktivitást generál a környéken, és szervesen összekapcsolja a lakhatást a helyi vállalkozói élettel.

4.6.1. Átmeneti szállások

Ezen túlmenően kísérleti jelleggel megvalósíthatók átmeneti szállások és „kultúrotthon” típusú közösségi házak, amelyek a rövid távú lakhatási problémák enyhítése mellett közösségépítő funkciót is betöltenek (hasonlóan, mint például az ULE, Utcáról Lakásba Egyesület, (int09) vagy a LÉLEK, mely „A kerületen belül a sokszínűséghez kapcsolódó kezdeményezés a LÉLEK, amely a hajléktalan emberek helyzetén igyekszik javítani. A program célja, hogy segítse a hajléktalanná válók társadalmi és gazdasági reintegrációját, többek közt a lakhatási, vagy a munkaerőpiaci problémák megoldásán keresztül.” (FABULA, BOROS, 2017). Az ilyen projektek hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a Népszínház utca lakhatási szempontból is befogadó és innovatív városrészként erősödjön meg.

4.7. Kultúra és oktatás összekapcsolása

4.7.1. Egyetemekkel való együttműködés

A Népszínház utca etnokulturális változatossága kiváló lehetőséget kínál az oktatás és a kutatás számára is. Az itt megjelenő közösségi mintázatok és kulturális hagyományok bevonhatók az egyetemek szakmai programjaiba, például etnikai tanulmányok, szociológia, városi antropológia vagy településtervezés gyakorlati moduljai keretében. Az egyetemekkel való együttműködés révén a hallgatók közvetlen tapasztalatot szerezhetnek a helyi terek használatáról, a közösségek működéséről, és olyan gyakorlati ismeretekre tehetnek szert, amelyek nagy mértékben kiegészítik az elméleti képzést. Erre már bizonyos mértékben kínál lehetőséget a Józsefvárosi Önkormányzatnál vagy akár a RÉV8-nál elvégezhető rövidtávú szakmai gyakorlat, illetve különböző egyetemi projektek nyújtanak betekintést a városrészbe, azonban még bőven van tér ennek kihasználására.

4.7.2. Fiatalabb generáció edukációja

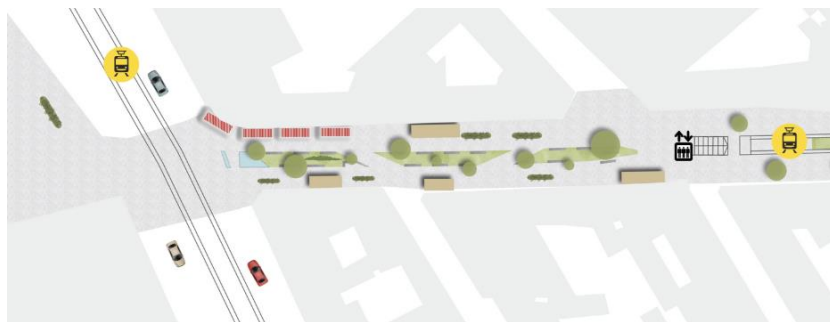
Az oktatási programok kiterjedhetnek a fiatalabb generációkra is. Az iskolákban szervezett kulturális érzékenyítő foglalkozások lehetővé teszik, hogy a diákok megismerjék és értékelni tudják a kerületben jelen lévő etnikai és kulturális diverzitást. Ez a fajta ismeretterjesztés hosszú távon hozzájárul a társadalmi elfogadás és a közösségi együttélés erősítéséhez (neuköllni integrációs modell).

Fontos továbbá a diákok aktív bevonása a kulturális rendezvényekbe és kutatási projektekbe. Ez történhet önkéntes programokon, terepgyakorlatokon vagy közös szervezésű eseményeken keresztül, amelyek során a fiatalok résztvevőként és alakítóként is jelen vannak a városi kulturális életben. Az ilyen típusú együttműködések hidat teremtenek a tudományos intézmények és a helyi közösségek között, miközben új generációkat vonnak be a kulturális sokszínűség értékeinek, és a békés együttélés megőrzésébe és továbbadásába.

4.8. Közlekedési átalakítás: sétáló és villamosbarát utca

4.8.1. Sétálóutca jellegű átalakítás

A Népszínház utca megújításának egyik legfontosabb célja, hogy a közlekedés helyett a gyalogos tartózkodás és a közösségi élet elsődleges tere legyen. Ennek érdekében szükséges az utca teljes hosszának egységes burkolattal egy szinten való kialakítása,

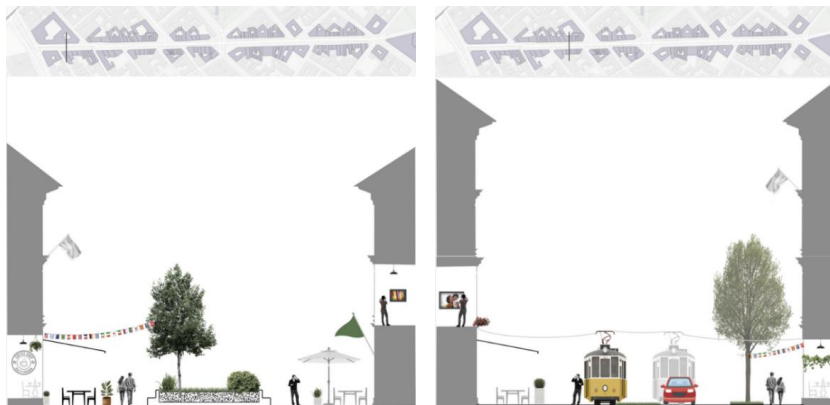
4-6. ábra A Népszínház utca József körüti torkolatának egy lehetséges helyszínrajza (Forrás: saját ábra)

amely megszünteti a járda és az úttest közötti éles különbséget. Ez a megoldás egységesebbé teszi vizuálisan az utcaképet, illetve ad egy új, modern arcot a felújított burkolattal, továbbá lehetővé teszi a szabadabb és barátságosabb térhasználatot, növelve az átjárhatóságot és az emberközelséget.

4.8.2. Villamos integrálása a közös térbe

A villamos közlekedésének integrálása elengedhetetlen az utca forgalomszervezésében, hiszen a Népszínház utca fontos közlekedési tengely, mely összeköti a József körutat a Fiumei úttal. A sínek földbeágyazott, burkolt pályán haladhatnának, akár gránitkocka vagy kisméretű betonelemek felületén, illetve részben zöldfelületbe ágyazva. A járművek sebességének 20 km/h-ban történő korlátozása biztosítaná, hogy a villamos biztonságosan osztozhasson a gyalogosokkal és kerékpárosokkal. A megálló környezete kiemelt burkolatot és közösségi funkciókat kaphatna, amelyek nem pusztán tranzitónaként, hanem találkozási pontként is működnek. Segíthetne a Blaha Lujza térhez és a körúthoz való kapcsolódásban, ha a villamos Népszínház utcai végállomása helyett tovább futhatna a körúton.

Alternatív opcióként, a János-Pál pápa tértől a Blaha Lujza térig megszüntethető lenne a villamos közlekedés, melyet a már aktuális TSZT-ben Rákóczi útra tervezett új villamosvonal váltana ki.

4-7. ábra Népszínház utca tervezett metszet vizualizáció (Forrás: saját ábra)

4-8. ábra Vilamos és gyalogos közlekedés lehetséges koncepciói a Népszínház utcában (Forrás: saját ábra)

4.8.3. Autós forgalom minimalizálása

Az átmenő autóforgalom kizárása vagy minimalizálása alapfeltétel annak érdekében, hogy az utca valóban gyalogosbarát térré válhasson. Az autós hozzáférést kizárólag szigorúan ellenőrzött célforgalom (áruszállítás, lakossági parkolás, taxisok) számára lehetne biztosítani, meghatározott idő- és sebességkorlátokkal. A felszabaduló területeken parkolóhelyek helyett zöldfelületek, teraszok, biciklitárolók és kisebb közösségi terek jelenhetnének meg. Ez a változtatás nemcsak a levegőminőséget és a zajterhelést javítaná, hanem jelentősen hozzájárulna az utcakép vizuális és használati értékének emeléséhez. Az utca és a kerület lakóinak érdekében cserébe lehetne fejleszteni az elmúlt években elindult carsharing alkalmazások, bérelhető autók rendszerét.

4.8.4. Kerékpáros közlekedés integrálása

A Népszínház utcában a kerékpáros közlekedésnek nem különálló sávokra, hanem a gyalogosokkal és villamossal közösen használt felületre kellene épülnie. A „slow street” jellegű kialakítás lényege, hogy a kerékpárosok alacsony sebességgel, a gyalogosokhoz hasonlóan, de a gyalogosoknak elsőbbséget adó szereplőként vehessenek részt a forgalomban. Ez a megközelítés a közösségi együttélés és egymásra figyélés kultúráját erősíti, miközben csökkenti a balesetveszélyt és növeli a biztonságérzetet.

4.8.5. Közterületi funkciók erősítése

A forgalomcsillapítás és az egységes burkolat megteremti annak lehetőségét, hogy a Népszínház utca valódi „városi nappaliként” működjön (COBE, „Our Urban Living Room”). A közterekben helyet kaphatnának vendéglátóegységek kitelepülései, utcai árusok, zenei és kulturális események, illetve közösségi fesztiválok. Ez a térhasználat lehetőséget ad arra, hogy a közlekedés ne a közösségi élet akadálya, hanem annak szerves része legyen.

A Népszínház utca egy kulturális főutca lehet a nyolcadik kerület szívében, ahol a városi diverzitás nem probléma, hanem érték – és ahol mindenki látható, otthon érzi magát, kapcsolódni tud a környezetéhez.

5. Összefoglaló

„Sokféleségből közösség – múltból jövő – lesütött szemekből láthatóság.”

[MR3] megjegyzést írt: Mottó? nyálas de hatásos lehet

Szakkolgozatom kutatási eredményei rávilágítottak arra, hogy a városrész társadalmi és városképi rétegzettsége jelentős történeti örökségén kívül, ma is élő, folyamatosan változó jelenség. A különböző etnikai közösségek jelenléte és egymás mellett élése több szinten – társadalmi, gazdasági és vizuális téren – is mai napig alakítja és meghatározza a városrész karakterét. A vizsgálat megerősítette, hogy az etnikai diverzitás önmagában nem problémaforrás, hanem potenciális érték, amely hozzájárulhat a város kulturális gazdagságához, identitásának sokrétegűségéhez és közösségi életének dinamizmusához.

A kutatásom során feltárt történeti háttér, valamint a jelenlegi helyszíni és statisztikai elemzéseim azt mutatták, hogy Józsefváros fejlődése során a társadalmi rétegek és nemzetiségi csoportok arányai folyamatosan változtak vagy akár cserélődtek, ugyanakkor mindegyik hozzátett valamit a városrész arculatához. Az épített környezetben ez a rétegzettség jól érzékelhető – a különböző korokból és stílusokból származó épületek, a belvárosi palotanegyedtől a Ganz telepig gazdasági épületeibe való átmenet, a vegyes funkciójú városi terek, valamint az etnikai közösségekhez köthető kulturális intézmények együttese sajátos, máshol nehezen reprodukálható városi szövetet hozott létre.

A vizsgálatból kiderült, hogy a mai Józsefváros egyik legnagyobb kihívása a dzsentrifikáció nélküli fejlesztés lehetősége: hogyan tartható fenn a kerület szociális és etnikai sokszínűsége anélkül, hogy a fejlesztések kiszorítanák vagy megkárosítanák (akár anyagilag, akár kulturálisan) az itt élő közösségeket. Ehhez olyan integratív és interaktív városfejlesztési stratégiák szükségesek, amelyek egyszerre kezelik a fizikai környezet megújítását és a társadalmi kohézió erősítését. A helyi civil szervezetek, nemzetiségi önkormányzatok és központok és önkormányzati programok együttműködése kulcsszerepet játszhat e cél elérésében.

Összességében a dolgozatomban igyekeztem feltárni és bemutatni, hogy az etnikai sokszínűség egyrészt társadalmi adottság, de a városfejlődés egyik legfontosabb hajtóereje és inspirációja is lehet. A Józsefváros jelenlegi fejlesztési irányjaival is jó példája lehet annak, hogy a kulturális különbözőség és az együttélés képes pozitív városképi és közösségi hatásokat kiváltani, ha a városi politika és tervezés megfelelő módon reagál rá. A jövő fejlesztéseinek így nem a homogenizálás, hanem az inkluzív, identitásőrző városépítés irányába kell mutatniuk, amelyben a Józsefváros etnikai sokszínűségét nem problémaként kezeljük, hanem érték fejlesztjük.

5-1. ábra Népszínház utca az f4 demo 3d térképén

Irodalomjegyzék

- ALFÖLDI, 2008 Alföldi, Gy. (2008): Szociális rehabilitáció a Józsefvárosban. *Falu Város Régió*, 2008/2, 27–34. Budapest: VÁTI Kht.
- AUDEBERT, 2013 Audebert, C. (2013): The social geography of ethnic minorities in metropolitan Paris: a challenge to the French model of social cohesion? *Patterns of Prejudice*, 47(3), 309–327. DOI: 10.1080/0031322X.2013.814876
- BALIZS, ERŐSS, 2021 Balizs, D. – Erőss, Á. (2021): A kulturális sokszínűség nyomai a budapesti Népszínház utca nyelvi tájképében. *Alkalmazott Nyelvtudomány*, 21(2), 1–20. <https://doi.org/10.18460/ANY.2021.2.001>
- DISTRICT OFFICE OF NEUKÖLLN, 2018 District Office of Neukölln (2018): *Normalising integration: Living together in an intercultural metropolis*. Berlin: District Office of Neukölln.
- FABULA, BOROS, 2017 Boros, L. – Fabula, S. (2017): A sokszínűség érzékelése és megítélése Józsefvárosban. *Regio*, 25(4), 80–107. DOI: 10.17355/rkkpt.v25i4.188
- FABULA ET AL 2017 Fabula, Sz. – Boros, L. – Kovács, Z. – Horváth, D. – Pál, V. (2017): Studentification, diversity and social cohesion in post-socialist Budapest. *Hungarian Geographical Bulletin*, 66(2), 157–173. DOI: 10.15201/hungeobull.66.2.5
- FORREST, KERN, 2001 Forrest, R. – Kearns, A. (2001): Social cohesion, social capital and the neighbourhood. *Urban Studies*, 38(12), 2125–2143. DOI: 10.1080/00420980120087081
- KAPLAN, RECOQUILLON, 2014 Kaplan, D. H. – Recoquillon, C. (2014): Ethnic place identity within a Parisian neighborhood. *Geographical Review*, 104(1), 33–51. DOI: 10.1111/j.1931-0846.2014.12003.x
- KSH, 1993 Központi Statisztikai Hivatal (1993): *1850. és 1857. évi népszámlálás*. Budapest: KSH
- LANDRY & BOURHIS, 1997 Landry, R. – Bourhis, R. Y. (1997): Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: An empirical study. *Journal of Language and Social Psychology*, 16(1), 23–49. <https://doi.org/10.1177/0261927X970161002>
- TFK, 2019 Budapest Főváros VIII. kerület Józsefváros Önkormányzat (2019): Településfejlesztési koncepció – Megalapozó vizsgálat. Elérhető: <https://jozsefvaros.hu/> [Letöltve: 2025. 04. 04.]

[MR4] megjegyzést írt: ez lehet inkább internetes

- TURÁNYI 1963 Turányi, S. (1963): In Gerevich, L. – Tarjányi, S. (szerk.): *Tanulmányok Budapest múltjából* (15. kötet). Budapest: Akadémiai Kiadó.
- int01 Budapest Főváros VIII. kerület Józsefváros Önkormányzat (2022): A kerület története. Elérhető: <https://jozsefvaros.hu/otthon/kozosseg-es-kerulet/helytortenet/2022/01/a-kerulet-tortenete/> [Letöltve: 2024. 11. 11.]
- int02 WeLoveBudapest (2020. április 6.): Volt egyszer egy nyócker – 50 éve volt a Tömő utcai toronyház botrányos átadása, 15 éve épül a Corvin-negyed. Elérhető: <https://welovebudapest.com/cikk/2020/04/06/volt-egyszer-egy-nyolcker-50-eve-volt-a-tomo-utcai-toronyhaz-botranynos-atadasa-15-eve-epul-a-corvin-negyed/> [Letöltve: 2024. 11. 11.]
- int03 Magyarország állandó lakossága. Nyilvántartó Hivatal. Elérhető: <https://www.nyilvantarto.hu/hu/> [Letöltve: 2025. 09. 11.]
- int04 Központi Statisztikai Hivatal (2022): *Népszámlálás 2022*. Elérhető: <https://www.ksh.hu/nepszamlalas> [Letöltve: 2025. 09. 11.]
- int05 Józsefváros Önkormányzat (n. é.): Térképek. Elérhető: <https://jozsefvaros.hu/otthon/hirdetotabla/terkepek/> [Letöltve: 2025. 09. 11.]
- int06 Walker, Jarrett (2010): *strasbourg: you can't take it home with you*. Human Transit. Elérhető: <https://humantransit.org/2010/07/strasbourg-perfection-is-hard-to-copy.html> [Letöltve: 2025. 10. 23.]
- int07 Editorial Staff (2024): *Area In Front of Brno's Train Station Becomes "Shared Zone" For Cars, Bikes and Pedestrians*. Brno Daily. Elérhető: <https://brnodaily.com/2024/01/16/brno/area-in-front-of-brnos-train-station-becomes-shared-zone-for-cars-bikes-and-pedestrians/> [Letöltve: 2025. 10. 23.]
- int08 Arquitectura Viva (n. é.): Parque urbano Superkilen. Elérhető: <https://arquitecturaviva.com/works/parque-urbano-superkilen-3> [Letöltve: 2025. 06. 10.]
- int09 <https://utcarollakasba.hu/>

Józsefvárosi Arculati Kézikönyv 2022 Budapest Főváros VIII. kerületi Polgármesteri Hivatal
Városépítészeti Iroda (2022): Józsefvárosi Arculati Kézikönyv.
Budapest: Városépítészeti Iroda. Elérhető:
<https://jozsefvaros.hu/> [Letöltve: 2025. 01. 10.]

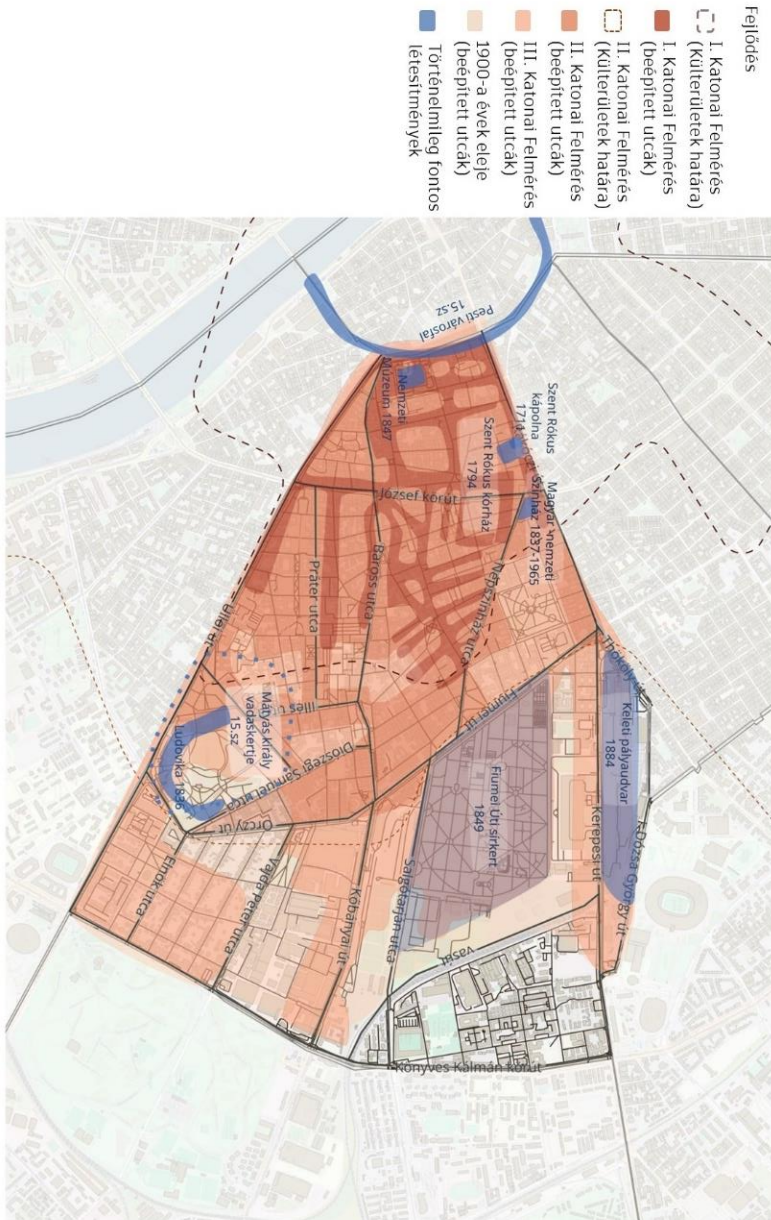
[MR5] megjegyzést írt: ez lehet inkább nyomtatvány mint internetes

Ábra és képjegyzék

0-1. ábra Józsefváros elhelyezkedése Budapesten (Forrás: saját ábra)	5
0-2. ábra Józsefváros elhelyezkedése Budapesten.....	5
1-1. ábra Magyarország (1782-1785) - Első Katonai Felmérés (Forrás: arcanum.hu).....	8
1-2. ábra, Magyar Királyság (1819–1869) - Második katonai felmérés (Forrás: arcanum.hu).....	9
1-3. ábra Budapest (1903) • Budapest belterületének és a külterület egy részének várostérképe (Forrás: arcanum.hu)	11
1-4. ábra, Magyarország Katonai Felmérése (1941) (Forrás: arcanum.hu).....	12
1-5. ábra, Magyarország az 1960-as években, a CORONA kémfűhold felvételein (Forrás: arcanum.hu)	13
1-6. ábra Beépítettség fejlődése a katonai térképek alapján, és történelmileg meghatározó létesítmények (Forrás: saját ábra).....	14
2-1. ábra 2022-es népszámlálás, Nemzetiségek a 8. kerületben (Forrás: saját ábra, int04 alapján)	15
2-2. ábra A környező kerületek Józsefvárosra való hatása (mentális térkép) (Forrás: saját ábra)	16
2-3. ábra Földszinti és pincszinti funkciók Józsefvárosban (Forrás: TFK, 2019)	17
2-4. ábra Általános funkciók Józsefvárosban (Forrás: TFK, 2019)	17
2-5. ábra Eltérő karakterű területek lehatárolása (Forrás: Józsefvárosi Arculati Kézikönyv 2022)	18
2-6. ábra Józsefváros városrészei (Forrás: TFK, 2019).....	18
2-7. ábra Meghatározó karakterű területek (Forrás: Józsefvárosi Arculati Kézikönyv 2022)	18
2-8. ábra Védett karakterű területek Józsefvárosban (Forrás: Józsefvárosi Arculati Kézikönyv 2022)	19
2-9. ábra Népszínház épülete (Forrás: saját kép)	20
2-10. ábra Épületek védettsége a népszínház utcában (Forrás: saját ábra).....	21
2-11. ábra Józsefváros jelentős közintézményei, idegen- és helyi forgalom vonzó területei (Forrás: saját ábra)	21
2-12. ábra Népszínház utca üzletfrontjai (Forrás: saját képek)	27
2-13. ábra Népszínház utcai üzletek sokszínűsége (Forrás: saját ábra)	29
2-16. ábra Üres üzlethelyiségek a Népszínház utcában (Forrás: saját ábra).....	30
2-17. ábra RÉV8 közterületfejlesztési terve a Népszínház utcában (Forrás: rev8.hu) ...	31
2-18. ábra Önkormányzati tulajdonok vizsgálata (Forrás: TFK, 2019).....	31
2-19. ábra Probléma és értéktérkép (Forrás: saját ábra)	32
3-1. ábra Goutte d'Or-i árusok (Forrás: Tripadvisor)	35
3-2. ábra Strasbourgi villamos (Forrás: Alstom Citadis - Port du Rhin © UTM)	37
3-3. ábra Masarykova utca, Brno (Forrás: Alamy, The Guardian)	38
3-4. ábra Superkilen park (Forrás: Iwan Baan, architecturaviva.com).....	39
3-5. ábra 3. ábra Superkilen park (Forrás: Iwan Baan, architecturaviva.com).....	39
4-1. ábra Kulturális útlevel példája (Forrás: saját ábra)	42
4-2. ábra Internet Cafe, Call Shop (Forrás: saját kép).....	43
4-3. ábra Shkodra Bagett Pizzeria (Forrás: saját kép)	43
4-4. ábra Kashmir Bazar Budapest, Víg utca (Forrás: saját kép).....	43
4-5. ábra Népszínház utca zöldítése (Forrás: saját kép)	46

4-6. ábra A Népszínház utca József körúti torkolatának egy lehetséges helyszínrajza (Forrás: saját ábra).....	49
4-7. ábra Népszínház utca tervezett metszet vizualizáció (Forrás: saját ábra)	50
4-8. ábra Villamos és gyalogos közlekedés lehetséges koncepciói a Népszínház utcában (Forrás: saját ábra).....	51
5-1. ábra Népszínház utca az f4 demo 3d térképén	54

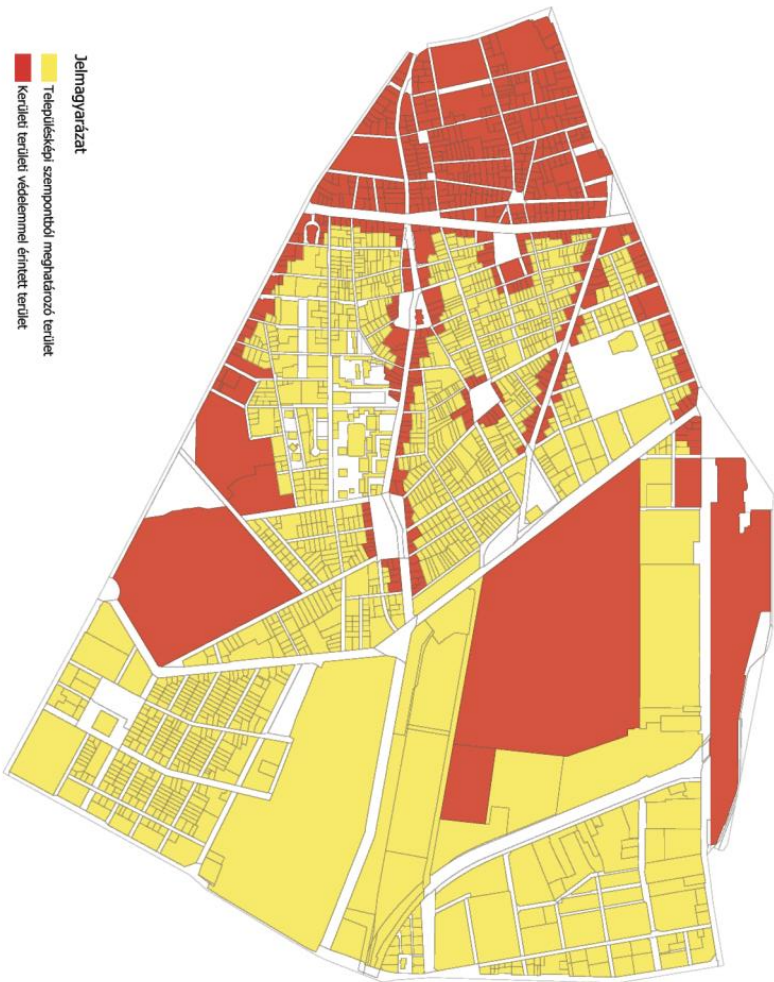
6. Mellékletek

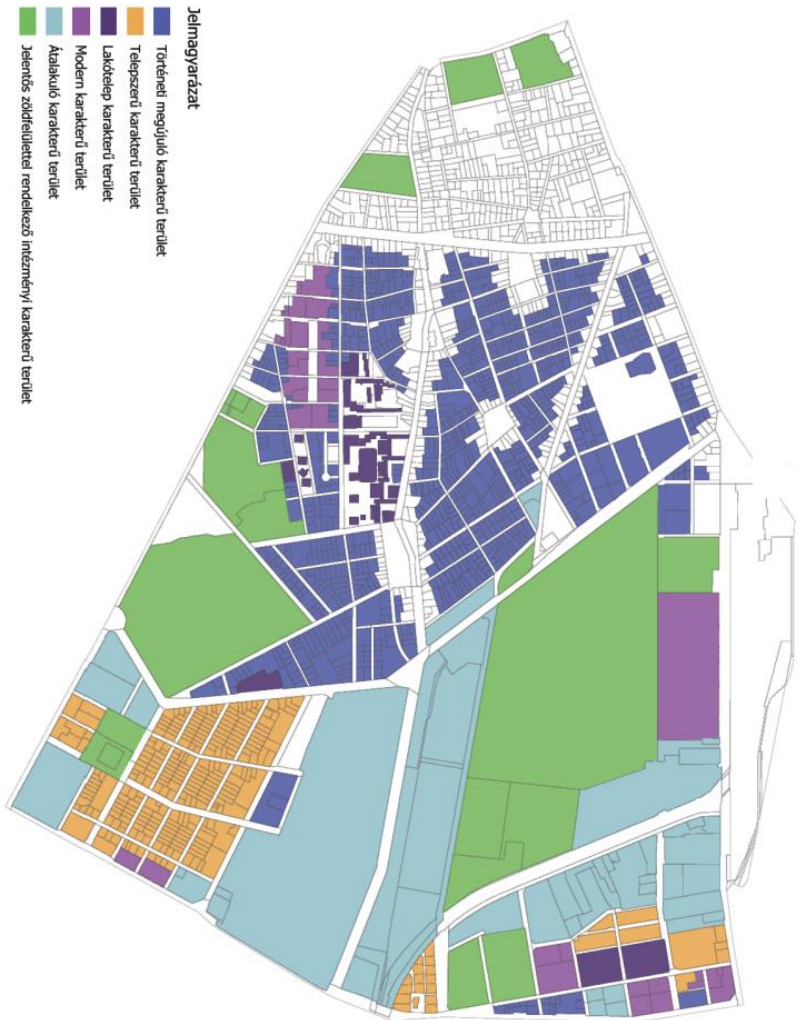
0-1. ábra Beépítettség fejlődése a katonai térképek alapján, és történelmileg meghatározó létesítmények (Forrás: saját ábrán)

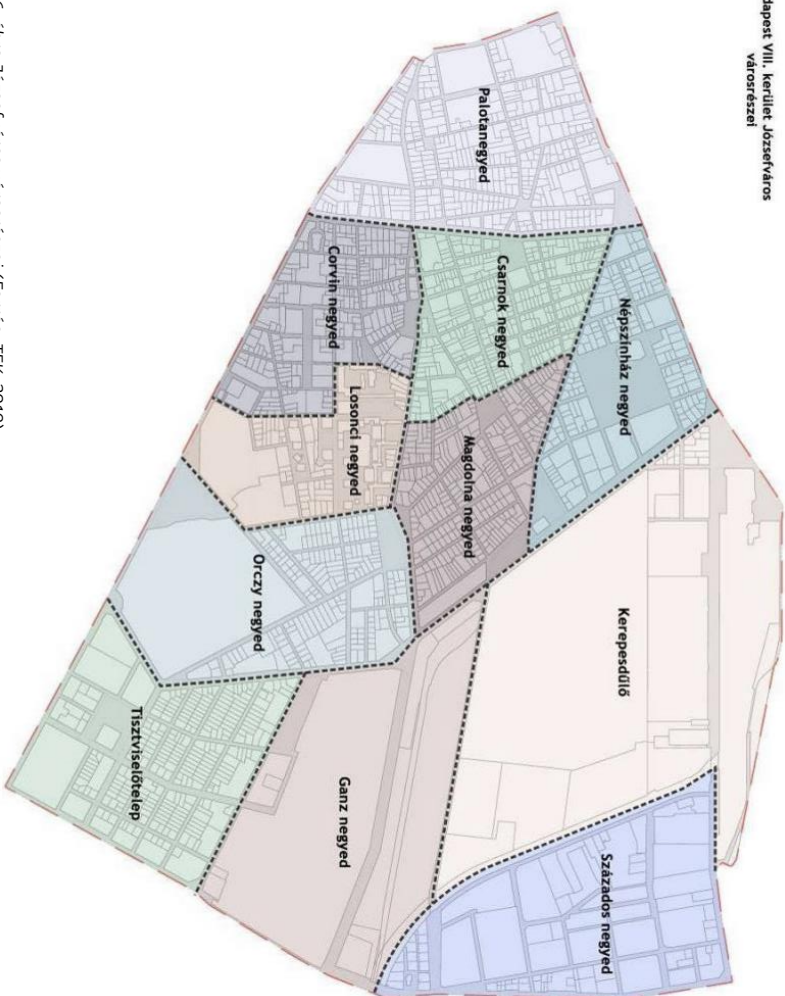

6-4. ábra Elterő karakterű területek lehatárolása (Forrás: Józsefvárosi Arculati Kézikönyv 2022)

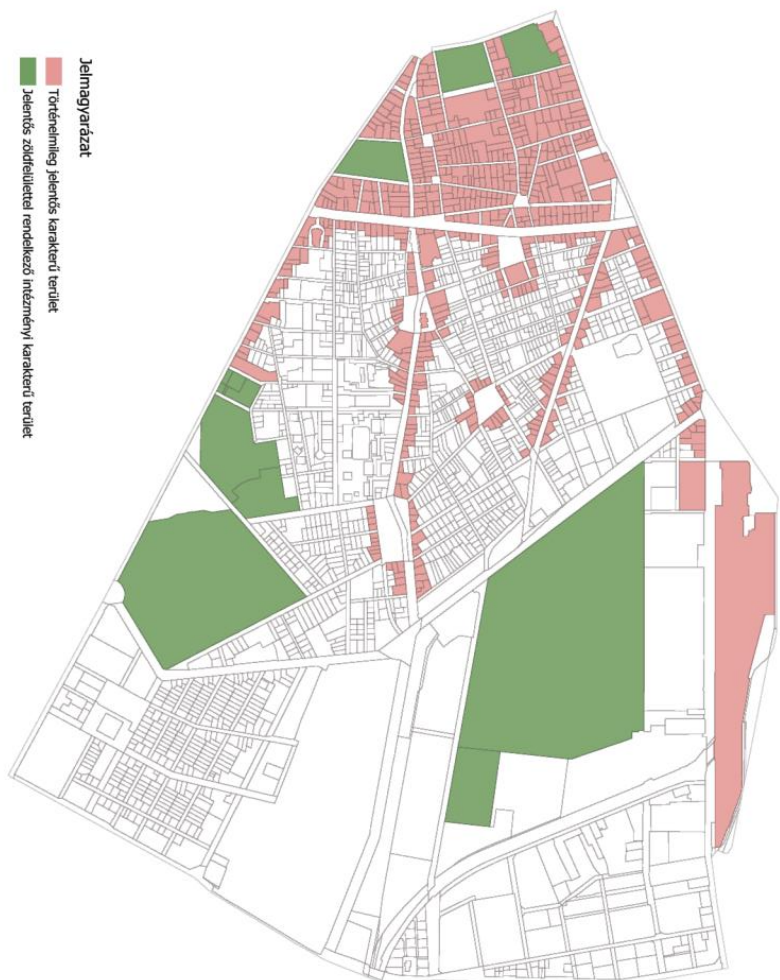

6-5. ábra Meghatározó karakterű területek (Forrás: Józsefvárosi Arculat Kézikönyv 2022)

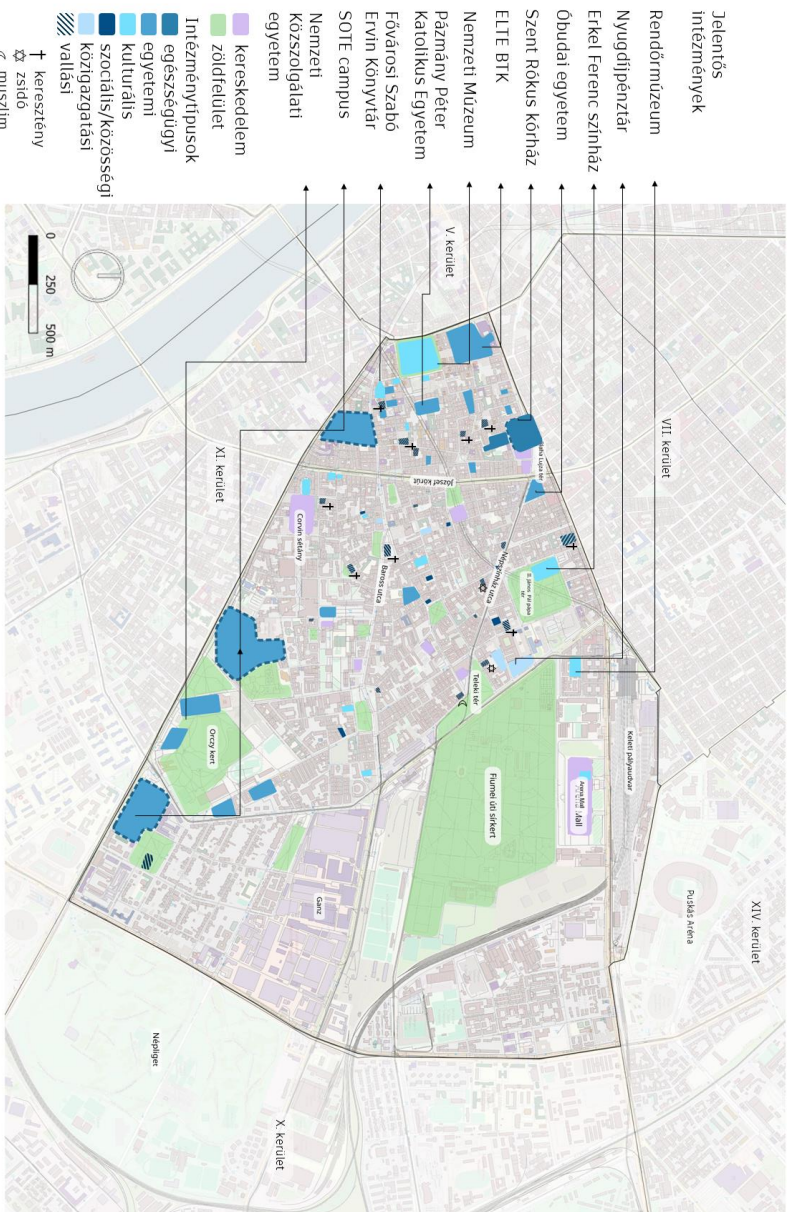
Budapest VIII. kerület, Józsefváros városrészei

6-6. ábra Józsefváros városrészei (Forrás: TFK, 2019)

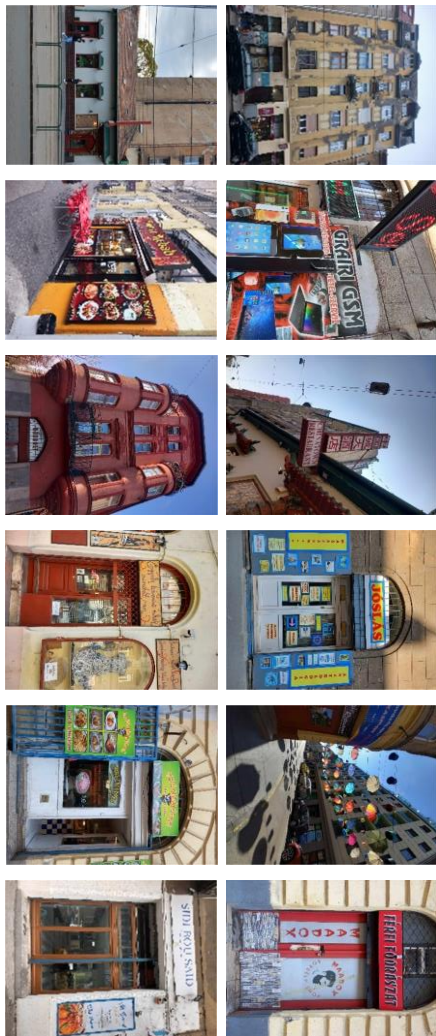

6-7. ábra Védett karakterű területek Józsefvárosban (Forrás: Józsefvárosi Arculati Kézikönyv 2022)

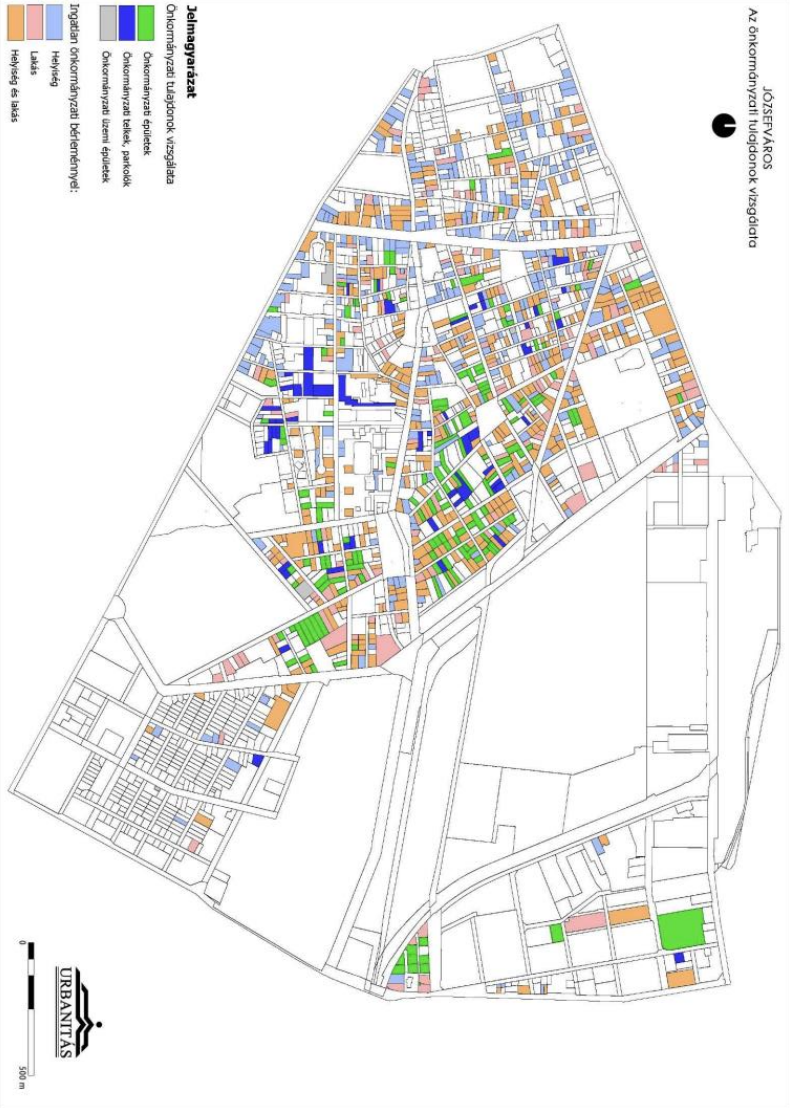

6-8. ábra Józsefváros jelentős közintézményei, idegen- és helyi forgalom vonzó területei (Forrás: saját ábrán)

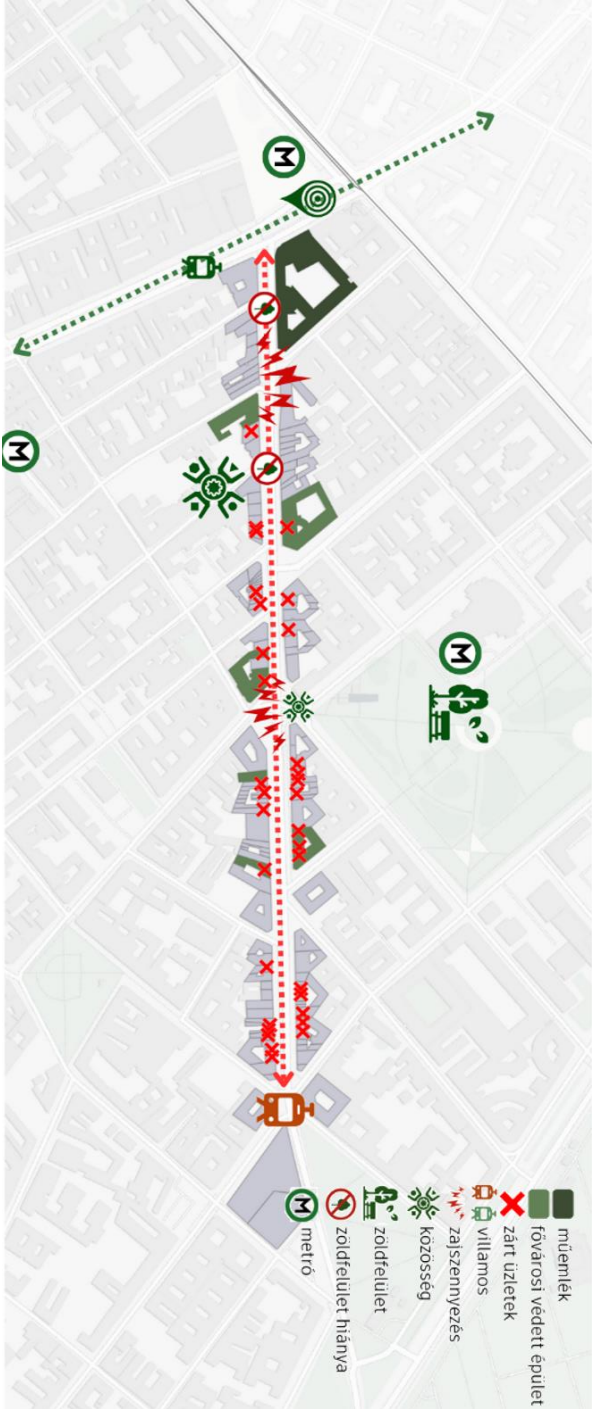
6-9. dbira Népszínház utca üzletfrontjai (Forrás: saját képek)

JÓZSEFVÁROS
Az önkormányzati tulajdonok vizsgálata

6-10. ábra Önkormányzati tulajdonok vizsgálata (Forrás: TFK, 2019)

6-11. ábra Problema és értéktérkép (Forrás: saját ábra.)

Szempont	Goutte d'Or (Párizs)	Neukölln (Berlin)	Strasbourg + Brno (Közlekedési modellek)	Superkilen (Koppenhága)	Népszínház utca (Budapest)
Fő fókusz	Diverz gasztronómia, etnikai identitás az utcaképpen	Oktatás, részvétel, integráció	Gyalogos- és közösségi közlekedés előtérben (villamos + shared space)	Vizuális diverzitás, közterületi reprezentáció	Gasztrokultúra + vizuális arculat + közösségi térhasználat
Kulturális láthatóság	Halal hentések, arab teaházak, afrikai boltok, piacok	Kulturális programok az iskolákban, közigazgatásban migráns jelenlét	Utcakép átalakulása: kevesebb autó, emberközeliterek	Padok, lámpák, játékok különböző nemzetek szimbólumaival	Boltportálok, feliratok, többnyelvű táblák, fesztiválok
Lakossági részvétel	Spontán, informális közösségi terek	Negyedtanács, szülői fórumok, bevont migráns közösségek	Forgalomcsillapítás elfogadása, közös használat szabályai	Tervezési folyamatba bevont helyiek, közös döntések	Workshopok, ötletpályázatok, boltosok és lakók bevonása
Fejlesztés célja	Diverzitás gazdasági megerősítése	Szociális kohézió, esélyteremtés	Elhetőbb, biztonságosabb közterek, fenntartható közlekedés	Közös térélmény és kulturális reprezentáció	Közösségi identitás erősítése, dzsentrifrikáció elkerülése
Kockázatok / Tanulságok	Turisztikai nyomás, kiszorulás veszélye	Elkülönülés, nyelvi korlátok	Fenntartási kihívások, szabályok betartása	Látványfókusz, hosszú távú fenntarthatóság kérdése	Csak fokozatos, helyi igényeken alapuló fejlesztés működőképes
Alkalmazható elemek	Gasztrorésztány, etnikai boltok támogatása	Részvételi tervezés, közösségi oktatás	Forgalomcsillapítás, gyalogos és villamos együttélése	Színes vizuális eszközök, kulturális motívumok köztereken	Kombinált modell: gasztrokultúra + vizualitás + közösségi alapú fejlesztés

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Rompos Maja
A Hallgató Neptun kódja: D38VF0
A dolgozat címe: Etnikai sokszínűség városi problematikái és városképi hatásai
Józsefvárosban
A megjelenés éve: 2025
A konzulens intézetének neve: Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Településépítészeti és Települési Zöldinfrastruktúra Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Továbbá kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során alkalmazott mesterséges intelligencia-eszközök (pl. szöveggenerálás, nyelvi javítás, fordítás, adatelemzés) használata nem helyettesítette a saját kutatási és alkotói munkámat, azok alkalmazását a források között vagy a módszertani részben feltüntettem, és a szakmai-etikai elvárásoknak megfelelően jártam el.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

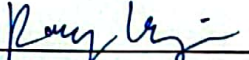
A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2025. év 11. hó 03. nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

NYILATKOZAT

Rompos Maja hallgató Neptun azonosítója: D38VF0 konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot nem tartalmaz.

Kelt: 2025. év 11. hó 03. nap

---

belső konzulens
R.Takács Eszter
/Dr.Rusztly Lászlóné/
vezető városépítész,
okl. építészmérnök
BME mester oktató

Hallgatók, doktoranduszok nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

1. Általános adatok

Hallgató neve:	Rompos Maja
Neptun-kódja:	D38VF0
Képzési szint (a megfelelőt jelölje X-szel):	☒ BSc/BA ☐ MSc/MA ☐ Doktori (PhD) ☐ Egyéb: TDK
Tantárgy neve/kódja*:	Tudományos diákköri pályamunka
A munka címe:	Etnikai diverzitás városi problémáinak főszerepében

* doktori értekezés esetén nem kitöltendő

2. Nyilatkozat az MI használatáról

Alulírott, etikai felelősségem teljes tudatában az alábbi nyilatkozatot teszem:

(Kérjük, válasszon egyet az alábbi lehetőségek közül!)

- A) Nem alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.
(Amennyiben ezt jelölte, a további táblázatok kitöltése nem szükséges.)
- B) Alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.
(Kérjük, töltsse ki a vonatkozó táblázatokat!)

3. A mesterséges intelligencia használatának részletezése

I. TÁBLÁZAT: Asszisztensi vagy kisebb mértékű felhasználás (pl. fordítás, nyelvi korrektúra, ötletelés stb.)

(Ezen felhasználások esetében a konkrét promptok és válaszok csatolása nem szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve és verziója	Érintett rész (ha nem a szöveg egészére vonatkozik)
Forráskeresés	Chatgpt 04	3.3 Strasbourg - Villamos a gyalogosbarát városszerkezetben 3.4 Brno – "Shared zone" (megosztott zóna) modell

II. TÁBLÁZAT: Jelentős tartalmi hozzájárulás (pl. egy teljes ábra vagy egy hosszabb szövegrész generálása)

(Ezekben az esetekben a felhasznált kulcsfontosságú promptok és az MI által adott nyers válaszok dokumentálása és a munka mellékletében való csatolása szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott eszköz verziója, elérhetősége	MI-neve, Az érintett fejezet / ábra / táblázat pontos sorszáma	A prompt-naplót tartalmazó melléklet bejegyzésének sorszáma

3/A. Oktató által előírt kiegészítő szabályok (ha vannak)

Amennyiben az adott tantárgy oktatója vagy témavezetője az MI-eszközök használatára vonatkozóan külön szabályokat vagy elvárásokat határozott meg, kérjük, az alábbi mezőben foglalja össze ezeket:

Pl. az MI használatának tilalma bizonyos feladattípusokra; csak konkrét eszköz használata engedélyezett; eltérő hivatkozási elvárások; dokumentációs forma stb.

Oktató vagy témavezető által előírt szabályok:

.....

.....

.....

.....

4. Minden hallgatóra vonatkozó nyilatkozat:

Kijelentem, hogy az MI által esetlegesen generált tartalmakat minden esetben kritikailag felülvizsgáltam, szerkesztettem és a munkába illesztettem. A leadott munka minden eleméért, annak eredetiségéért és tudományos helytállóságáért teljes körű felelősséget vállalok. Tudomásul veszem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem a benyújtott munkát mesterséges intelligencia detektorral ellenőrizheti, és eljárást kezdeményezhet, amennyiben a nyilatkozatom valótlan vagy hiányos.

Kelt: Budapest, 2025. október hó 28. nap

.....
Kesz Kesz

Hallgató aláírása

.....
h B 1

Konzulens/Témavezető aláírása